

LAISKA

LIETUVIAMS

1

9

6

4

K. Donelaitis RUDENIO GĖRYBĖS	253
* * * GYVENIMUI TEKANT	254
V. Kavaliūnas DONELAIČIO "METŲ" ŽMOGUS IR PASAULIS	256
A. Grauslys APAŠTALAVIMO KELIAIS IR TAKAIS	260
P. Rėklaitis ŽIBUNTAS MIKŠYS	267
B. Krištanavičius, S. J. ATSTATYMO ŽENKLAI	271
G. Ivaškienė NEGI MES, MOTERYS, ESAME TOKIOS NELAIMINGOS?	277
A. L. RELIGIJA SLOPINAMA...	282
SKAITYTOJO ŽODIS	284
St. Yla ĮSIJAUSTAS ŽVILGSNIS PRAETIN	285
K. Bučmys, O. F. M. EKRANO MIRGESY	286

**LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas reli-
ginės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas**

Redaktorius Kęstutis Trimakas, S. J.

Redakcijos nariai Gediminas Kijauskas, S. J.

Dr. Arūnas Liulevičius

Administratorius Petras Kleinotas, S. J.

Viršelis ir vinjetės Algirdo Kurausko

Fotografijos Algimanto Kezio, S. J.

Adresas 2345 W. 56th St., Chicago, 111. 60636

Telefonas RĖpublic 7-8400

Spaustuvė Immaculata Press, Putnam, Conn.

Prenumerata metams — 3 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$3.00, single copy 30c Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

RUDENIO GĖRYBĖS

ANT, SAULELĖ vėl nuo mūs atstodama ritas
Irgi, palikusi mus, greita vakarop nusileidžia.
Vei, kasdien daugiau ji mums savo spindulį slepia;
O šešėliai vis ilgyn kasdien išsitiesia.
Vėjai su sparnais pamaži jau pradeda mūdraut
Ir, Šilumos atstankas išbaidydami, šlamščia.
Todėl ir orų drungnums atvėsti pagavo
Irgi senystę jau graudena kailinius imtis.
Bobą su diedu blogu pas kakalį siunčia,
O kitus atšilt į stubą ragina lįsti
Ir valgius drungnus bei šiltą viralą valgyt.
Žemė su visais pašaliais įmursi verkia,
Kad mūsų ratai jos išplautą nugarą drasko.
Kur pirm du kuinu lengvai mums pavežė naštą,
Jaugi dabar keturiais arkliais pavažiuoti nepigu.
Ratas ant ašies braškėdams sukasi sunkiai
Irgi, žemes biaurias išplėšdams, teškina šmotaais.
Vei, laukų sklypai, visur skendėdami, maudos,
O lytus žmonėms teškėdams nugarą skalbia.
Vyžos su blogais sopagais vandeni siurbia
Ir biaurius purvus, kaip tešlą, mindami minko.
Ak, kur dingot, giedrios jūs pavasario dienos,
Kaip mes, pirmąsyk stubos atverdami langus,
Šildantį šiltos saulelės spindulį jautėm?
Lyg kaip sapnas koks, kurį miegodami matom,
Ogi pabudę jo po tam trumpai paminėjam,
Lygiai taip prašoko mums su vasara džiaugsmas.
Ogi dabar purvynai, kad juos krutina vyžos;
Nei kisielius ant ugnies, pleškėdami teška.

Kristijonas Donelaitis

GYVENIMUI TEKANT

■ MANIFESTACIJOS UŽ LAISVĘ

Šia vasarą lietuviškoji išeivijos visuomenė JAV-ėse turėjo dvi svarias manifestacijas, smerkiančias ir kitiems primenančias Lietuvos pavergimą. Pirmoji įvyko Washingtone birželio 26-28 d. Amerikos Lietuvių Tarybos suruoštame Lietuvių Kongrese; antroji — kasmet JAV prezidento skelbiamoje Pavergtų Tautų Savaitėje, demonstruojant kartu su kitų tautų išeiviais Čikagoje, Niu-jorke ir kitur liepos 12 d.

Ta proga pasisakė visa eilė žymių amerikiečių, jų tarpe JAV Kongreso pirmininkas John M. McCormack: "Lietuvos žmonės turi žinoti, kad jų tautiečiai visame pasaulyje ir mes čia Amerikoje nesame užmiršę savo pareigos".

Šiandien manifestacijų rezultatai yra riboti: jie iššaukia žodžius, bet ne politinius žygius. Visgi jomis primename ne tik savo tautiečiams, bet ir JAV vadams bei visuomenei savo nepailstantį norą laisvės savo tėvynei, kad, prezidento Johnsono proklamacijos žodžiais, ir Amerikos visuomenė "parodytų atsinaujinusį pasišventimą teisėtoms visų tautų aspiracijoms savo nepriklausomybei ir žmogiškai laisvei".

■ VATIKANO SUSIRINKIMAS

Trokštantieji Bažnyčios visapusiško atsinaujinimo deda į Suvažiavimą dideles viltis ir nemažesnius reikalavimus. Teisėtai, nes nuo šio istoriškai svarbaus Bažnyčios vadybės apsisprendimo priklausys, kaip ji įsijungs į modernaus gyvenimo vagą.

Susirinkimo antroji sesija baigėsi ne su tašku, bet su klausukais: ar prasideda Bažnyčioje naujas pavasaris, ar gal tai buvo tik atodreškis? Ši sesija buvo mandagi sesija: diskusijų laisvę gambiai panaudojo konservatyvioji mažuma. Daug buvo svarstyta, maža nuspręsta. Dauguma pasisakė už vyskupų kolegiskumą (jų bendrą didesnę galią), tačiau neprieita prie institucinių nutarimų.

254

Antrąją sesiją ragino ir kartu varžė Pauliaus VI kalba Romos kurijai: ragino, nes popiežius išreiškė reikalą kurijos reformos; varžė, nes jo norai nebuvo aiškiai aptarti. Ir šis klausimas liko nenuspręstas.

Ilgai užtrukus diskusijoms apie vyskupų kolegiskumą, buvo atidėtos dvi svarbios temos: apie religijos laisvę ir laikyseną žydų atžvilgiu (žr. "Nors ne politika", šio "L. L." nr. 254 psl.).

Trečiosios sesijos, prasidedančios šio mėnesio viduryje, laukia svarbūs klausimai: vyskupų kolegiskumas, dialogas su nekatalikais krikščionimis, religijos laisvė, laikysena žydų atžvilgiu, pasauliečių vaidmuo ir kt. Nuo jų pozityvaus išsprendimo daug priklausys, ar tikrai Bažnyčioje ateina pavasaris.

Reikia tikėtis, kad šioje sesijoje bus prieita prie svarbių nutarimų: vyskupų daugumos pažangi orientacija visoj eilėj klausimų yra pakankamai išryškėjusi.

■ NORS NE POLITIKA

Visuotinio Bažnyčios Suvažiavimo antrosios sesijos vienoje temoje apie nekrikščionis kardinolas Bea pasiūlė dokumentą apie krikščionių laikyseną žydų atžvilgiu, kuriame tarp kita ko pareiškama, kad žydų tauta, kaip tokia, nėra kalta dėl Kristaus nužudymo. Vyskupai jam pritarė karštu plojimu.

Vėliau antrosios sesijos eigoje buvo pateikti du argumentai prieš šį dokumentą: 1) kodėl iš visų nekrikščionių išskirti žydus ir 2) kaip į tokį žydams palankų dokumentą reaguotų jiems priešingi arabai?

Į šiuos argumentus atsakoma sekančiai: 1) žydai išskiriami iš kitų nekrikščionių dėl savo artumo krikščionybei ir dėl jiems tebedaromos antisemitizmo skriaudos; 2) šis dokumentas nėra politinis, bet religinis.

Antrojo argumento painumas išryškėja, žinant, kad arabai baiminasi, jog žydai šį dokumentą naudos, kaip Vatikano pripaži-

nimą Izraelio valstybės. Kard. Bea visiems suinteresuotiems kraštams paaiškino, jog šis dokumentas yra religinis ir neturįs jokių politinių implikacijų. Tačiau atrodo, kad tai arabų nenuramino. Londono "Catholic Herald" žiniomis, visi 13 Arabų Lygos kraštai tarėsi užmegzti diplomatinį ryšius su Vatikanu, kad galėtų kaip nors atsverti žydų įtaką.

Iš religinio dokumento neturima padaryti politinių išvadų. Tikimasi, kad ateinančioje sesijoje šis dokumentas bus svarstomas ir priimtas.

■ AR VERTA IŠLEISTI?

Paskutiniu laiku pasklido žinia, jog komisija dokumentą apie krikščionių santykius su žydais kiek pakeitė, išleisdama ir vietą apie žydų tautos nekaltumą Kristaus nužudymu ("New York Times", birželio 12 d.). Visgi toji vieta anksčiau dokumente buvo įdėta todėl, kad galutinai paneigtų aną krikščionių tarpe paplitusią, bet neparemtą nesąmonę apie visų žydų kaltę. Kol tokia nuomonė vyraus, ji turi būti viešai paneigta. Todėl nuoširdžiai trokštame, kad šiame dokumente toji klaida būtų atitaisyta.

■ NAUJAS SEKRETORIATAS

Popiežius Paulius VI savo Sekminių kalboje pranešė, kad greitai laiku Romoje pradės veikti sekretoriatas nekrikščionių religijoms. Jam vadovaus kardinolas Marella, buvęs Apaštališkojo Sosto atstovas Japonijai ir nuncijus Paryžiuje.

Šv. Tėvas pareiškė: "Joks piligrimas, nežiūrint kaip tolima jo gimtinė tikėjimu ar geografija, nebus svetimas Romoje — ištikimoje savo misijai, kurią jai suteikė katalikybė — būti visų tėvyne. Tikrovėje Bažnyčios visuotinumas dar vis su dideliais trūkumais. Nesuskaičiuojamos tautos ir ištisi kontinentai dar vis tebėra nepalieti krikščioniškosios Evangelijos. Katalikybė dar vis tebestokoja ir kenčia. Didžioji žmonijos dalis dar nėra išgirdusi Sekminių naujienos".

Šio sekretoriato įsteigimas rodo, kad atsinaujinanti Bažnyčia ieško naujų metodų suprasti kitų religijų žmones bei su jais užmegzti dialogo ryšius.

■ RELIGIJA UNIVERSITETE

Religijos vieta JAV universitetuose — savotiškai keistas reiškinys: katalikiškuose nemaža studentų sakosi, kad jie yra religija persotinti ir nepatenkinti būtiniais teologijos kursais ir metinėmis rekolekcijomis. Tuo tarpu valstybiniuose universitetuose, nežiūrint tebevyraujančių liberalizmo ir agnosticizmo, susidomėjimas religija didėja.

Jau 1933 m. 76% JAV valstybinių universitetų turėjo religinius kursus; 1940 m. — 80%, o 1964 m. — 97%. Tiesa, dauguma tų kursų yra praskiesti, kaip pvz. "Biblija kaip literatūra" ir pan.

Patys studentai domisi pagrindinesnais klausimais. Kur religijos kursai stipriau reprezentuojami, lankančiųjų studentų skaičius didėja; pavyzdžiui. Western Michigan Universitete (tai vienas iš daugiausiai mokytojų paruošiančių universitetų JAV-ėse) iš 115 studentų (1956 m.) pakilo iki 1110 (1963 m.). Prie to daug prisidėjo tėv. J. A. Hardon, S. J., pakvietimas dėstyti religijos fakultete.

Universiteto prezidentas Miller, šiemet prašydamas tėv. Hardon pasilikti, pareiškė: "Studentų teigiami atsiliepimai ir Jūsų lojumas universiteto intelektualiniam darbui rodo vertybes, kurios būtų laimimos", jei jis ir toliau religiją dėstytų.

Niekas negali pavaduoti kompetentingo mokytojo: labiausiai jo vietoj nesėkminga yra formalistinė dresūra. Tačiau taip pat niekas negali atstoti pačių mokinių asmenišką interesą: verčiau tepabunda jis autentišku klausimu, negu užmiega abejingu priitarimu apatijoj.

■ NAUJOS RŪŠIES MOKYKLOS

Amerikos Bažnyčių Tarybos (*American Council of Churches*) komisija Niujorke pritarė bandymui steigti mokyklas, kuriose mokiniai mokytųsi religiją, literatūrą, sociologiją, o griežtųjų mokslų pamokas turėtų viešose mokyklose.

Anksčiau minėjome, kad toks projektas buvo diskutuojamas katalikų sluoksniuose (žr. "L. L.", 1964, balandis, 111 psl.). Švietimo Taryba šį planą patvirtino. Šį rudenį Čikagoje buvo atidaryta tokios rūšies pirmoji mokykla.

DONELAIČIO “METŲ” ŽMOGUS IR PASAULIS

VACYS KAVALIŪNAS

ŽMOGUS TARPE DVIEJŲ PASAULIŲ

Kukliame Jurgio Baltrušaičio “Ramenėlės” eilėraštyje sukaupta gili mintis: kelias, kelio dinamika, jo dramos personažo skausmingas metafizinis ilgesys ir pagaliau jo santykiai su išoriniu pasauliu:

*Štai pasauly aš ne vienas,
Jo bedugnėj ne našlaitis.*

Ne danguje, bet žemės kelio vingiuose žmogus susitinka su Dievu. Išorinio pasaulio daiktuose žmogus jaučia ne tik jų buvimą, bet ir iš jų kylančią buvimo esmę — patį Kūrėją. Ir nesvarbu, kaip žmogus taptai pajunta: intelekto sušvitimu, vidine intuicija ir kontempliacija ar metafiziniu nerimu ir baime, apie kurią kalba vokiečių filosofas Heideggeris ir po kurios atsiskleidžia daiktų esmė ir jų siela. Autentiška žmogaus sąmonė, teigia prancūzų filosofas F. Alquié, atsiskleidžia žmogaus santykius su išoriniu pasauliu ir su Būtimi (plg. *La nostalgie de l'être*).

Metafizinis daiktų veidas, kylas iš gamtinės aplinkos, ne tik suteikia žmogaus ir išorinio pasaulio santykiams dvasinį aspektą, bet dažnai nurodo žmogui ir jo kelio kryptį, kylančią į aukštumas. Tad ir žmogus sunkiai yra suprantamas ir realioje ir poetinėje tikrovėje, nepaliečiant jo egzistencinių gilumų, jo likiminės kelio krypties, kuri atsiskleidžia jo santykių su pasauliu ir su Kūrėju plotmėje. Šis žmogaus kelias, kuriame jis susitinka su Kūrėju, yra ryškus ir Donelaičio “Metuose”.

IŠORINIS “METŲ” PASAULIS

“Metai” prasideda šviesiu ir galingu saulės triumfu:

*Jau saulelė vėl atkordama budino svietą
Ir, žiemos šaltos triūsius pargriaudama,
juokės.*

Pirmosios didžiojo kūrinio eilutės atskleidžia išorinio pasaulio vaizdą. Šis vaiz-

das nepaprastai gyvas, judrus — visa jame gaivališkai veržiasi gyventi ir džiaugtis — ir platus. Jis platus ne tik dėl saulės, priklausančios kosmo begalybei ir į jo ritmą įjungiančios “Metų” gyvenimo sienas, bet ir dėl formos — dažno begalybės garso a vartojimo, kuris atskleidžia vidines intymias dvasines platumas (plg. G. Bachelard, *La pratique de l'espace*).

Tačiau scenos, kuriose vyksta “Metų” gyvenimas, yra suglaustas labai mažame didžiojo pasaulio ruože: būrų gyvenamas plotas ir dvaras, kur jie baudžiąvą eina. Plaučiūno kelionė į Karaliaučių šio pasaulio ribų nepraplečia nei geografinė, nei juo labiau psichologinė prasme. Ji greičiau tik dar labiau pabrėžia jo siaurumą ir uždarumą.

“METŲ” ERDVĖS ASPEKTAI

Kur, kuriose vietose vyksta “Metų” gyvenimo scenos? Be Karaliaučiaus, yra minimos dar bene dvi vietos: Tautkiai ir Vyžlaukiai. Ar šios vietovės geografiškai tikros, ar tik vartojamos realistiniam kūrinio motyvavimui, čia nesvarbu: “Metuose” apskritai nėra jokios konkrečios gamtinės aplinkos su fiziniais jos ypatumais. Veltui čia būtų ieškoma kurių nors gamtinių kontūrų — miško, kalnelių, upių ar ežerų. Jų čia nėra. Iš viso čia nėra jokių statiskų gamtos vaizdų.

Vyraujantis išorinis “Metų” pasaulio pradas yra judesys. Nuo pat kūrinio pradžios vaizdai, kurie nėra lokalizuoti jokiose gamtinėse formose, nesustodami bėga vienas po kito. Tai — dinamiškas pasaulis. Greičiausiai dėl dinamiškos pasaulio vizijos čia ir namų vaidmuo visiškai nereikšmingas. Namų čia, tiesa, yra, bet žmogaus santykiai su jais nėra nei gilūs, nei intymūs. Namai, savo pamatais tvirtai ir pas-

toviai įsikibę į žemę, yra už gyvo ir judančio “Metų” pasaulio ribų, kuriam priklauso žmogus.

“METŲ” LAIKAS IR ŽMOGUS

Sužetinis “Metų” laikas taip pat siauras. Visa čia suglausta keturiuose metų laikotarpuose: pavasarį, vasarą, rudenį ir žiemą. Gi kalbant apie “Metų” žmogų — personažą, galima sakyti, kad jis yra tik dabartyje. Tiesa, kartais jis kiek nukryps-ta į praeitį, trumpu žodžiu palygina seniau ir dabar, tačiau laiko, kuris, Bergsono žodžiais, yra ne objektyviojo išorinio pasaulio, o žmogaus dvasinės *substancijos* dalis, čia beveik nėra. Praeitis “Metų” personažų gyvenime kaip intymi dvasinė melodija, kuri susiliedama su dabartimi, praturtina žmogaus sielą ir suteikia jai naują laiko dimensiją, čia niekur ryškiau neiškyla.

Psichinis “Metų” laikas yra susijęs su išorine Donelaičio kūrinio erdve, kurioje vyrauja judesys ir kur laiko momentams sunku sustoti. Gi abstraktaus laiko, abstrakčių prisiminimų, nesusijusių su erdvėje sustojusiais daiktais — žmonėmis, namais, miškais, upėmis ar kalnais, nėra. Tad ir labai dinamiško išorinio “Metų” pasaulio žmogaus dvasia nėra dinamiška — joje nėra gilių ir gyvų praeities, dabarties ir ateities gyvenimo momentų.

ESTETINIAI “METŲ” PASAULIO ASPEKTAI

Garsas ir spalva — muzika ir vaizdas yra du išorinės tikrovės momentai, su ku-

VACYS KAVALIŪNAS, šio straipsnio autorius, išėjo ilgą mokslo kelią Vytauto Didžiojo universitete Kaune, Prancūzijoje ir Vokietijoje, o paskutiniu metu studijavo Clevelande prancūzų kalbą ir literatūrą. Savo romanu “Kalnų giesmė” pernai laimėjo “Draugo” premiją.

V. K. JONYNAS

Donelaičio "Metų" iliustracijos (253 ir 258 psl.)

riais susidurdamas žmogus jaučia grožinį — estetinį malonumą. Gal dar būtų galima čia pridėti palietimą, kuris taip pat, kai kurių meno psichologų teigimu, sukelia estetinius jausmus, pvz. ką nors švelnaus glostant, ir judesį. Nors judesys ir yra pajuntamas regėjimo pojūčiais tačiau jo sukeltas malonumas ir išgyvenimo to-

nalumas skiriasi nuo grynai akustinių ir optinių vaizdų sukeliama malonumo.

Išoriniame "Metų" pasaulyje — tai jau buvo sakyta — vyrauja judesys. Visa čia juda: laukai, augalai, gyvuliai, paukščiai, žmonės. Ir koks didelis skirtumas tarp "Metų" pasaulio dinamikos ir "Anykščių šilelio" vidurnakčio tylos ir *crescendo*

bundančio miško garsų! “Anykščių šilelyje” eina nuo krintančios rasos garso ligi viso miško rytmečio fugos. “Metuose” visa juda nuo pat pradžios. Ir žmogus ten judesiu įsijungia taip pat be jokių paruošiamųjų išangų. Jis lyg su judančiu vaizdu atulaukia, ryškiau šmėstelna prieš akis ir vėl nutolsta, užleisdamas vietą kitiems vaizdams.

Įdomus “Metų” pasaulis ir spalviniu atžvilgiu. Nors kai kas ir “randa” čia ištišą skalę spalvinių niuansų, tačiau iš tikrųjų jokių spalvų “Metuose” nėra. Tai tik juoda ir balta pasaulis: juodi debesys, margos gėlės. Visame kūriny, be *rudens rudo*, nėra nei vieno spalvai reikšti būdvardžio. Ir tai nerandame kūrinyje, vaizduojančiame gyvenimą, intymiai susijusį su gamta, kur toks spalvų ir atspalvių įvairumas.

Norisi manyti, kad ir *rudas ruduo* bus teatsiradęs iš Donelaičio polinkio į aliteraciją, kaip ir jo *būrą baudžiava baudžia* ar *šildantis šiltos saulės spindulys* — žodžių grupės su pasikartojančiais priebalsiais. H. Taine, literatūros kūrinių ieškojęs autoriaus, galėtų teigti, kad Donelaičiui spalvos neegzistavo ar kad jis į spalvas nekreipė jokio dėmesio. Čia, kalbant apie “Metus”, tenorėta atskleisti spalvinių jų aspektą, kuris nėra bereikšmis vidiniams žmogaus ir išorinio pasaulio santykiams.

Sekant dinامينius “Metų” vaizdus iš arčiau, juos vieną po kito registruojant, taip pat nesusidaro realistiškai logiška darni visuma. Tačiau meno kūrinys nėra nei gamtos ir žmogaus gyvenimo filmas, nei antropogeografinė jo iškarpa. Realaus gyvenimo kriterijus nėra pakankamas matuoti ir vertinti kūrėjo pasaulio vizijai ir jo gyvenimo sampratai. Čia kiti dėsniai ir kiti principai. Prancūzų filosofo Ravaisson'o žodžiais, yra tam tikra malonė, kuri spinduliuoja iš meno kūrinių. Donelaičio

“Metuose” ši malonė yra ryški — čia yra tikrai gražių ir meniškai gyvų momentų. Užtenka jam palyginti išalusį rudens kelią su būgnu, ir skaitytojo vaizduotėje iškyla gyvas rudens peizažas su viso kelio dinamika ir viską dominuojančiu dundesiu, užtenka vos pražydusias pievų gėles palyginti su žaidžiančiais būrų vaikais, ir jos, kaip tikri žmonių vaikai, apgaubtos žmogiška šilima, iškyla prieš skaitytojo akis.

ŽMOGUS IR IŠORINIS PASAULIS

Žmogus yra gamtos gyvenimo dalis, ir jo santykiai su išoriniu pasauliu yra neišvengiami. Tačiau šie žmogaus ir išorinio pasaulio santykiai nėra vienodi. Jie gali būti tik fiziniai, kaip dviejų vienas šalia kito esančių erdvėje daiktų, ir vidiniai — dvasiniai, kada išorinis pasaulis, jo garsinės ir spalvinės simfonijos bei iš jų kylanti dvasia jaučiama giliai, kada žmogui atsiskleidžia gilesnė realybė, kurioje išnyksta griežtos ribos, skiriančios gamtinius ir antgamtinius pasaulius.

Donelaičio žmogus yra organiška gamtos ritmo dalis. Pavasarį jis drauge su tirpstančio sniego upeliais įsilieja į gaivališką gyvenimo džiaugsmo srovę, vasarą — į jos darbų intensyvumą, o žiemą kartu su gamta jis “užmiega” prie šilto kakalio. Tačiau jo santykiai su gamta nėra gilūs, ir išorinis pasaulis jo sieloje neišsiskleidžia gyva dvasia ir jo gyvenimui nesuteikia gilesnių vidinių atspalvių. Kartais “Metų” personažas savo laikysena, savo dvasios kryptimi net aiškiai išsiskiria iš gamtos gyvenimo harmonijos. Prisimintina čia “Pavasario linksmybių” epizodas, kur apsirijusio pono *balsas nei nuskęstančio, sušuko nešvankiai*, suardė gamtos harmoniją ir nemalonių disonansu nuaidėjo.

(nukelta į sekanti puslapį)

APAŠTALAVIMO

KELIAIS

ALFONSAS GRAUSLYS

IR TAKAIS

Pajutęs apaštalavimo pareigą ir išsąmoninęs jo reikalingumą, kiekvienas tikintysis savęs paklausia: ką turiu daryti ir kaip elgtis, kad mano buvimas ir gyvenimas virstų apaštalavimu? Jam reikia tad susirūpinti apaštalavimo būdais, priemonėmis ir nuotaikomis, t. y. viskuo, kas sudaro apaštalavimo turinį.

MALDOS APAŠTALAVIMAS

Pirmasis, visiems lengvai prieinamas gėrio skleidimo būdas yra maldos apaštalavimas, kai meldžiamasi už kitus. Į šitokią malda jau kvietė Šv. Povilas: „Aš visų pirma raginu melstis, prašyti, užtarti,... kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą“ (1

Tim. 2, 1. 4.). Ypač tokios maldos reikia už tuos, kuriuos papiktinome ir tuo būdu į pikta pastūmėjome ar blogyje sustiprinome. Tokios maldos reikia už savuosius ir artimiausius, nes tai giliausias artimo meilės pasireiškimas.

Maldos apaštalavimo pavyzdys — Šv. Monika besimeldžianti už sūnaus Augustino atsivertimą. Savo „Išpažinimuose“, tasai šventasis kalba apie „motinos akių upelius, kuriais ji kasdien vilgė žemę po savo veidu“, maldaudama už sūnų!

APAŠTALAVIMAS KANČIA

Prieinamas visiems yra ir kitas apaštalavimas, kai savo ligą ar kurį kitą kentėjimą au-

kojame už nusidėjėlių atsivertimą ar kitus Bažnyčios numatytus tikslus. Kančios apaštalavimas yra giliausias skausmo įprasminimas. „Aš džiaugiuosi kentėjimais už jus ir ko Kristaus kančioms netenka, tai aš papildau savo kūne jo kūnui, tai yra Bažnyčiai“ (Kol. 1, 24). Anot šv. Povilo, kentėdami, mes įjungiame savo kančią į Kristaus kančią ir tuo būdu Kristus kenčia per mus ir mumyse. Todėl šitokia kančia yra naudinga visai Bažnyčiai ir gelbsti pasaulį. Kitur tas pats apaštalas sako: „Aš pakenčiu visa dėl išrinktųjų, kad ir jie laimėtų išganymą“ (2 Tim. 2, 10). Kančios apaštalavimas, gali įprasminti ir regis nenau-dingiausią ilgamečio ligonio

DONELAIČIO „METAİ“

(iš 259 psl.)

Šios išorinio pasaulio ir žmogaus disharmonijos šaknys yra labai gilios — jos siekia žmogiškąją dramą, prasidėjusią rojuje. Tai atsineštinis žmogaus kraitis, Adomo ir Ievos dovana žmonijai. Žmogaus ir pasaulio harmonijos ar disharmonijos idėja „Metų“ pasaulėžiūroje ir filosofijoje yra labai svarbi. Ja remiasi žmogaus moralė, jo socialinio, tautinio ir religinio gyvenime kelias.

ŽMOGUS IR DIEVAS

Nežiūrint į tai, kad Donelaičio personažas nejaučia gilių dvasinių ryšių, sujungiančių į vieną harmoniją pasaulį, žmogų

ir Dievą, „Metuose“ atsiskleidžia gili krikščioniška pasaulio samprata. Visa „Metų“ gamta ir ypač paukščiai garbina Kūrėją. Tai nėra nauja literatūroje. Montaigne, garsusis *Essais* autorius, žūt būt norėdamas žmogų pastatyti vienoje plotmėje su gyvuliais, dramblius pakelia ligi religinių aukštumų, ir jie, tekant saulei, trimtuodami garbina Dievą. Tokių pat momentų galime rasti ir krikščioniškos koncepcijos Chateaubriand'o kūrinį, paukščiai garbina Dievą nuoširdžiai. Jie — pavyzdys žmogui, nepatenkintam ir besiskundžiančiam savo likimu, kuris tačiau pasaulio santvarkoje aiškiai mato Dievo ranką ir savo mintimi bei dvasia jai nusilenkia.

Šis produktyvus ir ilgamečio "Laiškų Lietuviams" bendradarbio kun. Alfonso Grauslio straipsnis yra šimtasis. Autorius rašo žurnalui nuo 1955 m., kartais Igno Naujoko slapyvardžiu. Jo daugelio skaitytojų mėgiamų straipsnių temos liečia žmogų ir jo gyvenimo nuolatinius palydovus: grožį, meilę, kančią, šeimą, vienvietę, mirtį. Dauguma jų išpinti ryškiomis minčių citatomis; kai kurie — biografiniai, atveriantys didžiųjų žmonių vidaus gelmes. "Žmogaus vidaus pasaulis", sako kun. A. Grauslys, "yra įdomiausias studijų objektas".

gulėjimą lovoje! Tasai tariamas ligonio pasyvumas gali virsti stipriausiu ir sėkmingiausiu aktyvumu, nes juk ir Kristaus veikimo viršūnė yra Jo kančia!

GERO PAVYZDŽIO APAŠTALAVIMAS

Tolimesnis apaštalavimo būdas — tai gero pavyzdžio apaštalavimas. Už pavyzdžio, tuo labiau švento gyvenimo stovi antgamtinė tikrovė, t. y. Dievo malonė, be kurios, toks gyvenimas nebūtų įmanomas. Čia, tam tikra prasme, prisimintini ir Kristaus žodžiai: "kas mane mato, mato ir Tėvą" (Jon. 14, 9). Visa Kristaus sekimo apaštališka prasmė ir glūdi tame, kad į Jį pana-

šėdami, Jį žmonėms primintume ir duotume nujausti. Neveltui sakoma, kad "pavyzdžiai patraukia", nes jie duoda pajusti dvasines vertybes, padeda jas pamilti ir išsilaisvinti iš miniažmogiškumo, nes ir geru šviečiantieji pavyzdžiai yra visa galva minia praugę. Čia turime galvoje ne vien atskirus gerus veiksmus, bet dar labiau patrauklią asmenybę, nes tik tokios pamiltos asmenybės geri pavyzdžiai padaro kitiems giliai įtaką.

Pirmiausia reikia susirūpinti nieko pikto neįnešti į pasaulį. "Aš turiu stengtis nieko pikto į pasaulį neįnešti, per mane neturi būti ta nuodėminga atmosfera dar labiau užnuodyta" (Graef). Bet, ka-

dangi žmonės patys linkę į pikta, taip linksta viską pikta aiškinti, reikia persisunkti atsakomybės jausmu už visą savo buvimą, žodžius ir pasireiškimus, kad toms piktoms aiškinimo galimybėms duoti mažiausia progos. Šiuo atžvilgiu labai įsidėmėtini E. Heilo žodžiai: "Nusteptų žmogus, jei jam kuris užburtas veidrodis staiga parodytų jo žvilgsnio tolumą atspaudą, jo žodžių aidą ir jo gyvenimo spindulį. Žinome, kaip amžius (t. y. laiko dvasia — A. G.) mūsų žodžius, darbus panaudoja; tas amžius, apie kurį Tacitas sakė: gadinti ir būti gadinamam — tai amžiaus dvasia".

Bet neužtenka vien "nieko

EGZISTENCINIS "METŲ" ŽMOGAUS GYVENIMO MOMENTAS

"Metų" pasaulyje atsiskleidžia gilus žmogiškosios egzistencijos momentas — mirtis. Mirtis — pati didžioji žmogiškojo gyvenimo avantiūra ir tiems, kuriems ji yra gyvenimo kelio pabaiga, ir tiems, kuriems ji — didžioji pradžia.

Prieš mus sustoja Lauras, ant kumpo lazdos pasirėmęs. Tai bene vienintelis statiškas ir optinis "Metų" vaizdas. Kumpa lazda suponuoja senatvę, kuriai gyvenimo prasmės meditacija yra natūrali ir artima. Jo menininko siela — jis dar ir muzikantas — intuityviai atskleidžia gilesnę realybę už išorinę tikrovę.

Lauro gamtos pajutimas nuoširdus ir

lyriškas. Koks gražus, vaizdus ir gyvas jo jau kitur minėtas piaunamų pievos gėlių palyginimas su vaikais. Kokie, rodos, tolimi ir savo esme svetimi pasauliai: vaikai ir mirtis. Ir koks neišvengiamas jų susitikimas! Ir žmogaus gyvenimo efemeriskumas: *žydinčioms ir krintančioms prilygsta žolelėms...*

* * *

Apskritai siauras geografinis "Metų" pasaulio plotas ir trumpas jų laiko momentas įsijungia į kosmo ritmą, o jo žmogus savo minties ir dvasios žvilgsniu, nors ir bėgdamas kasdien į baudžiamą, krypta į aukštumą, pas "tėtutį", kurio *mislys neigi bedugniai, mums pasirodo.*

**ŽMONIŠKAS ELGESYS gali sužmoninti net ir tą,
kuriame Dievo paveikslas yra jau seniai išblėšęs.**

Feodor Dostojevskij

pikto i pasaulį neįnešti” ir savo tamsiu gyvenimu pasaulio netemdinti; reikia dar ir skaidriu gyvenimu šviesti, gerais ir tobulais darbais reikštis, nes “jei aš truputį save pašventinsiu, iš to turės naudoti visas pasaulis” (Graef).

Pavyzdingas gyvenimas apaštalauja, nes jis palengvina žmonėms įtikėti į Dievą. Žmonės tada pajunta Dievą iš mūsų gyvenimo. Jau patsai pastovus buvimas Dievo malonėje, glaudžiam ryšyje su Dievu, negali neveikti teigiamai aplinką. Matomi pavyzdžiai labiau įtikina, negu girdimi žodžiai, nes labiau tikima vienai akiai, negu dviem ausim.

Neturime tačiau manyti, kad tik dideli nepaprasti darbai turi teigiamos įtakos, nes nekartą ir regis nereikšmingi pasielgimai apaštalauja.

“Aš mačiau lopšyje kūdikį, ėjo pro šalį vyras ir nuvaikė muses. Iš tikrųjų, tas menkniekis yra vertesnis negu visos kalbos ir reikavimai aikštėse ir salėse. Jei kas klaustų jus: kur yra Dievas? — tai sakykite: Čia! ir padarykite bet kokią gerą darbą” (F. Herwig).

KAIP REIKIA APAŠTALAUTI?

Šis klausimas ypač keltinas, kai susiduriame su žodžio apaštalavimu, kai reikia kūrį nors mūsų pasauležiūrai priešingą žmogų žodžiu įtikinti, paveikti. Tarp kitko, Čia reikia pastebėti, kad apaštalavimui žodžiu labai nedaugelis

tinka, nes čia reikia daug psichologinės nuojautos, daug meilės žmogui ir ypač didelio takto, kurs sugeba kitų įsitikinimų žmogų suprasti ir jo įsitikinimus nuo jo paties skirti.

Apaštalaujant žodžiu, o ir iš viso kiekvienos rūšies apaštalavime, reikia elgtis taip, kaip Kristus elgėsi. Kristus žmones mylėjo. Jei jis ką smerkė, tai tik pikta valią, kurios ne taip dažnai ir ne tiek daug žmonėse yra. Tad ir apaštalaujant, kad ir nekenčiant netiesos ir nuodėmės, reikia mylėti nusidėjėli ir klystantį. Mylėti — tai nepravardžiuoti, neužgaulioti, neiekti ir nesmerkti, bet... tik gailėtis. Kas yra dvasiniai liguistesnis, tam labiau reikia mūsų meilės vaisto. Štai kodėl į netikinčius žmones E. Leseur kreipdavosi žodžiais: “Mylimieji netikintieji”...

Pirma reikia sielas mylėti tokias, kokios jos yra. Joms neįprastu nauju keliu jos seks tik toki, kuris jas myli. Tiesa atpažįstama ir priimama, kai ji užsivelka meilės rūbą.

Tuo tarpu kaip dažnai mes, kovodami už tiesą ir gėrį, prarandame meilę. Kovodami už krikščionybę, kovojame nekrikščioniškai. Kaip čia reikia visiems įsidėmėti N. Berdiajevo išpėjimą: “Labai sunku žmogui, kuris kovoja su piktu, pačiam pasilikti gėryje ir neužsikrėsti piktu... Netiktai įniršimas prieš gėrį, bet ir įniršimas prieš pikta, griaua žmogaus dvasinį pasaulį.” Nekrikščioniška kova prieš blogį

jį labiau paskleidžia. “Jei mes būtume krikščioniškai kovoję su įvairiomis klaidomis Bažnyčios istorijoje, tada jos nebūtų atsimetusios nuo mūsų” (J. H. Newman). Stoka meilės ir neapykanta negali sukelti nieko kito kaip tik neapykantą.

Mylėdamas žmones, Dievo Sūnus įsikūnijo, ir taip priartėjo prie jų. Panašiai ir apaštalaujantieji turi artėti prie žmonių ir, apaštalo žodžiais tariant, “visiems visa pasidaryti — visus išgelbėti” (1 Kor. 9, 20).

Norint žmogų savai pasauležiūrai laimėti, reikia ieškoti jame ir pabrėžti tai, kas mus su juo jungia, o ne skiria. Ne tiek dėl esamų griovių išpėti, kiek jungiančius tiltus rodyti. Ne tiek priekaištauti dėl to, kas jame pagoniška ir nuodėminga, bet labiau pabrėžti tai, kas jame dar krikščioniška ir Dievo šaukiasi. Viena žodžiu, “visame ieškoti tiesos dalelės, kuri ten glūdi įvystyta” (E. Leseur). Nepamirškime, kad kiekvienoje klaidoje esama ir dalis tiesos. Gal kaip tik dėl tos tiesos, į ją išžiūrėjęs, kai kas ir laikosi tos klaidos. Todėl, artėjant į žmogų, reikia mokėti tos tiesos dalį matyti ir ją pagerbti. Juk aukso trupinys, nutrupėjęs nuo aukso gabalo, lieka aukso.

Tapdamas žmogumi ir priartėdamas prie žmonių, Dievo Sūnus nusizemino. Negalime artėti prie kitaip manančio, galvodami, kad esame neklaidingi tiesos atstovai, šventi,

JEI ATPIRKTIEJI panašiau į atpirktuosius gyventų, būtų lengviau tikėti į Atpirkėją.

Friedrich Nietzsche

vertesni už jį. Tokia mūsų nuotaika užgautų jį. Reikia, kad jis pajustų tą nuolankią mūsų nuotaiką, kad visi esame nusidėjėliai, visi esame tik tiesos tarnai ir todėl bendrom jėgom turime kilti ir tiesos ieškoti. Mūsų „aš“ turi pasislėpti ir vien tik pati tiesa pasirodyti. Nepamirškime išpėjimo: „Nekartą kitas būtų pasiūšęs priimti tiesą, bet jis atsisako tavo tiesos. Kam monopolizuoti tiesą? Ji gyvuoja nepriklausomai nuo tavęs“ (M. Quist). Vietoj prikaišiojus kam nors klaidą (o kiekvienam priekaište glūdi daugiau ar mažiau užgaulaus išdidumo), ar negeriau būtų pabrėžti tą tiesos dalį, kurią jame randame, dar pažadinti jame norą pilnutinę tiesą laimėti?

Apaštalaujant žodžiu ir atsiimanant Kristaus nuolankumą, reikia vengti ginčų, nes besiginčijant beveik neįmanoma išvengti prarają didinančių užgavimų ir tos išdidžios pranašumo sąmonės, kuri besiginčijant kyla. Ginčiais nedaug tiesos atrandama, nes tiesa ne tiek įrodoma, kiek labiau įteigiama, kadangi tiesai į žmogaus sielą įžengti dažniausiai kliudo ne žmogaus protas, bet kiti veiksniai. Juk ir Šv. Pranciškus Asyžietis nugalėjo katarų klaidatikybę ne ginčiais ir užsipuldinėjimais, o savo gyvenimo kilniu pranašumu. O jei kartais į ginčus įsiveliama ar paaiškinimų prašoma, nereikia tokiomis atvejais balinti to, kas yra buvę juoda Bažnyčios gyvenime. „Dievui

nereikia mūsų melo,“ taip sakė Leonas XIII, kuris atidarė pasaulio istorikams visus Vatikano archyvus. Tiesai geriausiai patarnaujama, kai piktas vadinamas piktu, nors jo ir būtų pas mus. Ar tokiomis atvejais neturėtume mus puolantiems ramiai paaiškinti, kad blogybės ir Kristaus Bažnyčioje neišvengiamos, nes joje yra ne tik dieviško, bet ir žmogiško prado, o pagaliau juk ir patsai Bažnyčios steigėjas yra sakęs, kad Jo kviečių lauke bus ir piktžolių. Tokiu aiškinimu pakertamos piktinimosi šaknys.

PLAČIOS PAŽIŪROS

O kaip dėl apaštalavimo žodžiu turinio? Nemanykime, kad visada reikia kalbėti tik apie Dievą. Kas iš to, jei kuris nuolat apie Dievą kalba, Jo bausmėmis grasina, kai tasai Dievas nei kiek nejauciamas jo gyvenime! Tokiam būtų galima pasakyti: „Netark Viešpaties vardo be reikalo“. Juk galima žmogų vesti į Dievą, nekalbant apie Jį, kai tuo tarpu per dažnai, per daug ir netaktiškai Dievu grasinant, galima žmogų atstumti nuo Dievo. Todėl neretai siaurai religingų tėvų vaikai virsta bedieviais. Kad nevykusiai siūloma prekė, anot patarlės, nevirstų pigi, reikia religija nejučiom skiepyti.

Apaštalauti — tai neretai tas pats siekimas visokeriopu grožiu ir kilnumu sudominti

žmogų, nes grožis yra religinė sąvoka. Kas šiandien susižavi muzika, daile, literatūra, tas rytoj pats, be mūsų įkalbėjimo atsiklaups ir prieš Grožio Šaltinį. Susirūpinę religijos ateitimi, turi suprasti, kad į Dievą yra daug kelių ir kad daugelis sielų ateina į Jį joms tik vienoms žinomais takais.

Apaštalaujant, gėrį skleidžiant, reikia būti plačių pažiūrų, nes „kas ne prieš jus, tas už jus“ (Luk. 9, 50). Todėl nereikia matyti bedievybės ten, kur jos nėra, nors ir nekartą kurio nors abejojimų ir aiškinimosi lydimas kelias į tiesą ir būtų maištingas ir, regis, dvelktų neigimu. Nereikia lengva širdim skirstyti ir rūšiuoti žmones, nereikia norėti įrėminti visus žmones į tuos pačius mums patinkamus rėmus, nes gali būti įvairių tipų katalikų, įvairių pamaldumo stilių. Nekartą tariamame abejojime, taigi neigime, gali būti daugiau teigimo, negu regisi įsitikinusiam teigime. Bandyti suprasti visus — tai plačių pažiūrų tikinčiojo nuotaika.

Prisimenant Kristaus apaštalavimą, čia dar reikia pridėti, kad Kristus kentėjo, mirė ir liko palaidotas. Atrodė, kad ir Jo visam darbui grėsė žuvinimas. Nesykį ir apaštalavimo darbą lydės nepasisekimas po nepasisekimo. Tokių didžiulių nepasisekimų pilni mūsų laikai. Matome krikščioniškų tautų tarpe ir tenai už geležinės uždangos radikaliai griaujamą krikščionybę. Matome šiapus uždangos jau nevieną

gavusią laisvę Afrikos ar Azijos valstybę išvarant misijonierius, juos žudant, nusavinant, pasaulio tikinčiųjų aukomis pastatytas mokyklas ir įstaigas, naikinant šimtmečiais ugdytą krikščionių darbą. Bet juk ir prieš devynioliką šimtmečių buvo liejamas krikščionių kankinių kraujas, virtęs krikščionių sėkla, nes palaidotas Kristus prisikėlė. Ar tad neturime teisės ir šiandien tikėtis, kad naujų kankinių kraujas tuose kraštuose taip pat krikščionybę prikels ir atnaujins?!

MODERNŪS APAŠTALAVIMO BŪDAI

Mūsų optimizmo pagrindai — tai Kristaus Prisikėlimas ir Kristaus pažadėtas per visus amžius pasilikimas savoje Bažnyčioje. Tam optimizmui duoda pagrindo ir mūsų laikais kylančios naujos apaštalavimo įstaigos ir priemonės. Čia turiu galvoje naujas pasauliečių rūbais vilkinčias vienuolijas ir taip vadinamus sekuliarinius institutus, kurių nariai gyvena iš savo rankų darbo, sekdami evangelišką neturtą. Čia taip pat reikia prisiminti artimos praeities prancūzų kunigų bandymą suartėti su darbininkija, tampant fabriko darbininkais. Negalima Čia nepaminėti jaunų katalikų darbininkų, taip vadinamų žosistų, kurie Belgijoje, Prancūzijoje ir kitur drąsiais ir originaliais būdais apaštalauja darbininkijos eilėse. Namų statytojų vienuolija, atsiradusi po šio karo ir jau

paplitusi pasaulyje, nemokamai stato namus ten, kur viešpatauja skurdas. Tokie originalūs savo metodais ir priemonėmis judėjimai, kaip „Pro Civitate Christiana“ („Už krikščionišką valstybę“, su centru Asyžuje, Italijoje), „Už geresnį pasaulį“, „Pax Christi“ („Kristaus taika“), duoda gerų vaisių ir daug žada ateičiai. Čia reikia paminėti ir šiame krašte plintantį „Kristoforų“ (Kristaus nešėjų) su virš milijonu narių apaštalavimo sąjūdį, kurio įsitikinimu kiekvienas gali prisidėti prie pasaulio pakeitimo.

O kiek daug įdomių atskirų asmenybių, kurie apaštalauja neįprastais būdais, kaip pav. jėzuitas tėvas Leppich, kuris Vokietijos miestų gatvėse sako labai gyvenimiškus ir originalius pamokslus, ar kitas jėzuitas prancūzas tėvas Duval, kuris gatvėse ar salėse savo sukurtais dainomis, pritardamas gitara, žmonių širdis artina krikščionybėn.

* * *

Baigiant reikia įsidėmėti, kad mūsų visų uždavinys yra nuolat sėti tiesos ir gėrio sėklas, per daug nesisielojant dėl to pasaulio likimo, nes augimą duoda ne mes, bet Dievas. Šitaip viltingai sėdami, turime atsiminti ir tai, kad, kaip blogis gimdo blogį, taip gėris gimdo gėrį. Todėl reikia vadovautis dėsniu: kiek tik ir kaip ilgai galime, daryti visa, kas gera ir gražu; o kai nieko negalėsime, tai mūsų paskleistas gėris ir grožis skleisis toliau ir be mūsų.

ŽIBUNTAS MIKŠYS. LINOLEUMO RAIŽINIAI

265 psl. — „Piratu sužadėtinės Jenny“ (B. Brechto „Trijų grašių opera“) pirmasis teksto lapas.

266 psl. — Galva.

269 psl. — „Le roi a fait battre tambour“.

270 psl. — „Skrido vanags“. Lietuvių liaudies daina,

ŽIBUNTAS MIKŠYS

ŽIBUNTAS MIKŠYS yra atstovas vidurinės karo metu užsienin pasitraukusios lietuvių generacijos, kurią kai kas vadina žuvusiąja. Ji savo brendimą gerokai įpusėjo tėvynėje, kurios aplinka ir išgyvenimas įaugo jos prigimtin. Tėvynę ji suvokia ne iš lituanistinių pamokų, bet semia iš gausių autentiškų atsiminimų ir reiškia visa savąja būtimi. Vis dėlto šios generacijos žmonės tėvynę paliko dar jauni, pilnai nesusiformavę. Krašte jie buvo jaunuoliai be visuomeninės padėties. Išblokšti užsienin, jie pateko į žiaurią izoliaciją. Tėvynė yra brangus turtas, gyvas jų sąmonėje, bet sykiu sunki našta svetur. Nebūdami dar seni, jie negalėjo svetimosios aplinkos išpūdžių visiškai ignoruoti, kaip tai padarė senieji, sukūrę uždarus tremtinių sambūrius, bet dar mažiau jie gali įsilieti į naujos aplinkos gyvenimą, kaip tai natūraliai daro jauniausieji. Todėl ši generacija pasmerkta užsienyje daug kentėti, žūti benamiškumo kartume. Jos problematika ryškiausiai matyti iš kūrybinių pasireiškimų. Lyrikoje šios generacijos tipiškas reprezentantas yra Vladas Šlaitas, grafikoje — 2. Mikšys.

2. Mikšio kūrybinė tėvynė yra Kauno miestas. Kauno teatras, Meno Mokykla, Universitetas, Čiurlionio Galerija, Laisvės Alėja, Miesto Sodas sudarė nepriklausomybės metais atmosferą, neturėjusią nieko provinciško. Petrapilio mokykla, kurios auklėtiniai formavo Kauno teatrą ir Meno Mokyklą, pasižymėjo aukštu kultivuotumo laipsniu, atvirumu Vakarų kūrybinėms apraiškoms, nerusišku europietišku, santūrumu. Dobužinskis, Dubeneckis, Šklėris, Glinskis, Pilka, Vienožinskis, Galaunė, Tumas-Vaižgantas ir kt. buvo viršūnės didelio būrio jautrios sielos žmonių, formavusių Kauno kultūrą. Kauną pasiekė ir prancūzų kultūros fascinacija. Pavyzdžių ir praturtinimo nestigo ir vietoje. Kas ištyrė ir įvertino mūsų žydų, lenkų, rusų ir vokiečių įnašą Kauno centro charakteriui, kalbai, lietuvių kauniečių kultūros tipui? Ar tai nebuvo ir autentiškoji Lietuva, ne vien anas sentimentalai apdainuotasis mūsų sodžius?

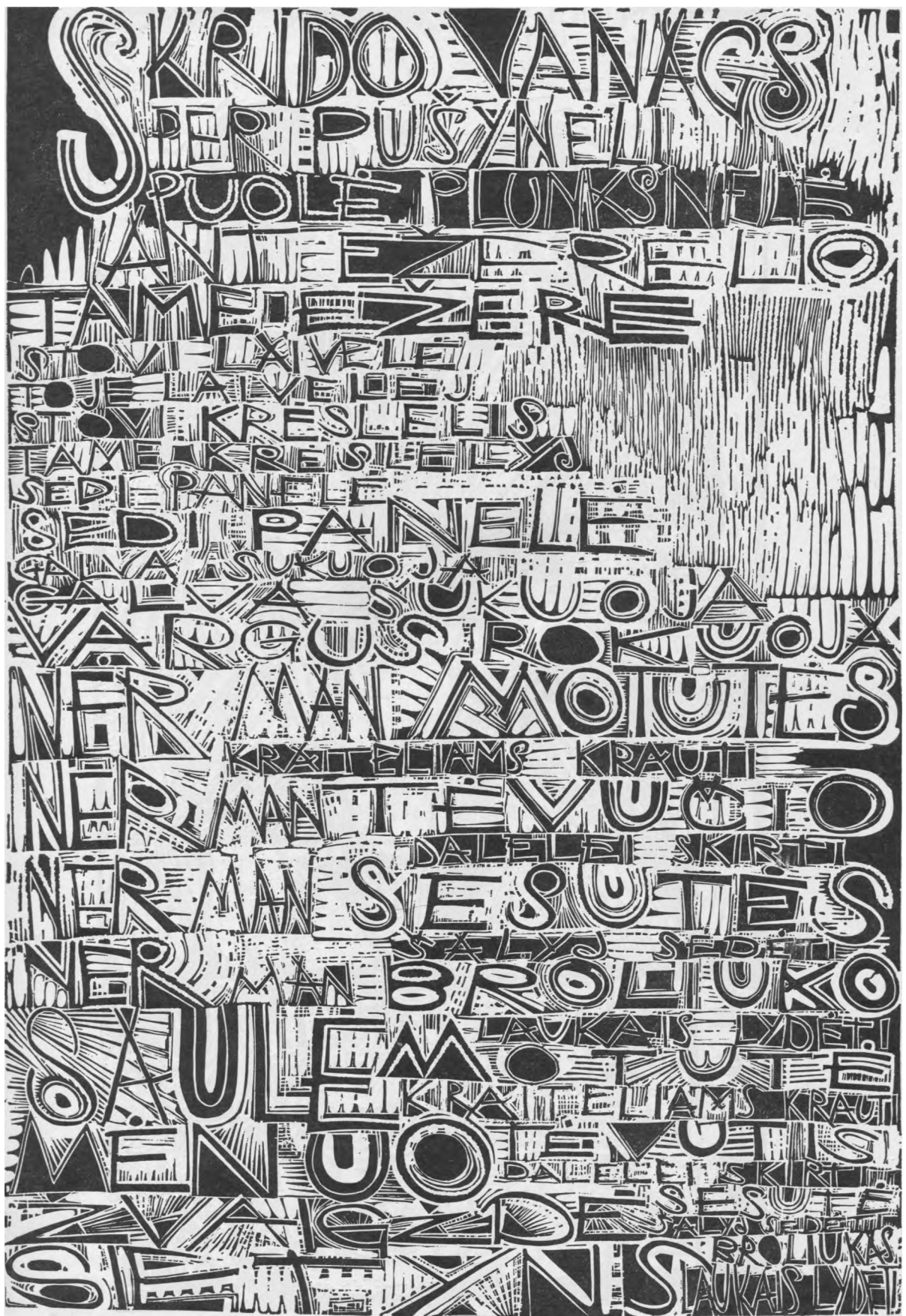
2. Mikšys yra miestietis savo kilme ir nusistatymu kaunietis, Kaune praleidęs savo jaunystės metus. Lietuviškai išmokusių vokiečių jėzuitų įsteigta bei tėvo Kippo vadovaujama Kauno Tėvų Jėzuitų gimnazija davė neeilinius intelektualinio ir internacionalinio auklėjimo — gilesnė etinė prasme — pagrindus, pažinimą europinių kalbų, kurios 2. Mikšiui tapo antrąja tėvynė. Iš motinos, aktorės ir režisiorės, jis paveldėjo meilę menui ir ypač teatrui. 2. Mikšio grafika gimė ir pasiliko intymiaškame kontakte su teatru ir poetiniu žodžiu. Rusų, vokiečių,

prancūzų, anglų, lietuvių literatūros klasikų Ž. Mikšys studijuoja nuo jaunystės dienų. Šekspyro tragedijų personažai buvo vienas iš pirmųjų jo grafikos darbų. Jo grafika yra teatras: grafiškai išreikšta drama vienišą žmogaus, kuris rezignuoja, nueina, sudūžta, neprarasdamas garbingumo ir laikysenos. Pasaka apie "Mergaitę, kuri negalėjo šokti" (*Das Mädchen, das nicht tanzen konnte*), dramatinių personažų serija komedijai "Leonce ir Lena", "Baladė apie praėjusių laikų moteris" (*"Ballade des dames du temps jadis"*), piratų sužadėtinės Jenny daina (*"Jenny, die Seeräuberbraut oder Träume eines Küchenmädchens"*) yra grafikos ciklai, kurie juoda-balta priemonėmis išsiklosto, kurių pasakojamieji momentai susipina ir išsiriša, kaip dramatinis veiksmas. Kalbančios raidės ir tylinčiai veidai yra veikėjai Ž. Mikšio grafikoje, kurios nuotaika yra susimąstęs liūdesys. Šioji grafika teatro neilustruoja, bet ją kuria.

Ž. Mikšys nuolat gilinasi į žmogaus sielos gelmes. Jo meninių pastangų centre stovi etinis turinys, ne nužmogintoji forma: konfliktai tarp žmogaus prigimties ir likimo, tarp idealo ir kreatyriškojo ribotumo yra jo temos. Ž. Mikšio kūryba yra nesibaigiantis protestas prieš konformizmą ar konformišką tariamąjį non-konformizmą, prieš bedaiktiskumo madą mene, kaip ir prieš idėjinį realizmą ir bet kurios rūšies propagandą, prieš valstybinę, institucinę, visuomeninę diktatūrą. Ž. Mikšio grafika per 25 metus evoliucionavo, padarė techniškos pažangos (linoleumo raižiniai, litografijos, vario raižiniai), bet iš esmės ji liko tos pačios krypties, kokia ji buvo anuomet Kaune: prisunkta etinio humanizmo, artistiškos elegancijos ir gilios psichologijos, kuri kaip seismografas nervingu jautrumu kalba iš jo grafinės faktūros, iš jo raštų grafologijos, jo tipų ir veidų raukšlelių mimikos ir fiziognomikos.

Ž. Mikšio grafikos pagrindinė meninė priemonė yra žodis, kuris jam nėra socialinė funkcija, bet vidinis sielos monologas. Ž. Mikšio grafika yra vaisius ilgo darbo, kurio svoris guli dvasinėje asketikoje, mažiau technikos treniruotėje. Šioji kūryba yra galutinė fazė kasdieninio ruošimosi, kurio metodika prasideda anksti rytą, garsiai skaitant prancūzų ir vokiečių poezijos veikalus, meno istorijos ir teatro kritikos studijomis, detalių muziejų ir bibliotekų turinio peržiūromis visur atidžiai ieškant tikrojo žodžio, kuris prabyla grynu etiniu turiniu iš sielos į sielą. Po šio intensyvaus vienišą darbo pastangų rastoji tiesa spontaniškai manifestuojasi regimu grafikos kūrinio, grafiškai raišriu veidu, judesiu, kalbančiąja raide.

ATSTATYMO ŽENKLAI

BRONIUS KRISTANAVICIUS. S. I.

Gavęs neribotą leidimą steigti virtuves, kur jos reikalingos, vėl nuėjau į Vatikaną ir paprašiau sunkvežimių. Inž. Marcucci man atsakė, kad būtų gerai, jei iš anksto sudaryčiau visų transportų planą ir jam įteikčiau. Tuokart jis žinotų, kada ir kokią sunkvežimį man rezervuoti.

Jo pageidavimas, žinoma, buvo teisingas. Bet kaip galėjau sudaryti planą, jei man pačiam nebuvo aišku, kur ir kiek pagalbos bus reikalinga? Dabar, apvažinėjęs beveik visą Littorijos provinciją ir susipažinęs su svarbesniais centrais, turėjau gana aiškų visos apskrities vaizdą. Kad transportas būtų užtikrintas, sėdau čia pat už stalo ir sudariau pageidaujamą planą.

Surašiau apie 30 miestų ir miestelių, grupuodamas juos taip, kad kiekvieną dieną sunkvežimiais galėtų grįžti į Romą. Pažymėjau ne tik centnerių, bet ir kilogramų skaičių. Padaviau savo adresą Formijoje, kad šoferiai, prikrovę sunkvežimius Romoje, mane tenai rastų. Iš Formijos norėjau pats juos palydėti į "Gustavo liniją", kur tiltai buvo sugriauti, laukai minuoti, o nauji keliai nepažymėti žemėlapyje. Anais laikais kelionės po "Gustavo liniją" dar buvo pilnos pavojų.

LANKAU VISUS KUNIGUS

Tą patį kelionių sąrašą palikau ir savo pagalbininkui, buhalterui Asaro, jaunam ir gabiam studentui. Jis turėjo vesti tris ar keturias buhalterijos knygas ir priimti apsilankančių kunigų prašymus. Kai vis-

ką buvau paruošęs kelionei, netikėtai gavau barti.

T. Otto Faller man darė priekaištą, kodėl taip retai esu raštinėj. Juk dažnai užaina kunigai ir manęs neranda. Pagal jį aš dažniau turėčiau būti Romoj, sėdėti raštinėj ir priimti kunigus.

— Varyk laukan visus kunigus, — tariu T. Faller, — kurie atvyksta į Romą. Pagalba reikalinga ten, iš kur kunigai atvažiuoti negali, nes nėra jokios susisiekimo priemonės. Nesenai radau du kunigus be marškinių, o vieną be sutanos. Ar ir jie turėtų atvažiuoti į Romą? Sutikęs juos gatvėje, neatskirtumei nuo driskių. Pirma apginkime juos nuo bado, o paskui atsisėsime raštinėje. Tuo tarpu iki pasimatymo už dviejų savaitių.

Tos dvi savaitės buvo visų muskulų, nervų, kaulų, smegenų, proto ir valios egzaminai. Privažiavosi kur nors laukuose apgriuvusį tiltą, ir nežinai, ar jis išlaikys sunkvežimio svorį, ar neišlaikys. Pasieksi kokį nors miestą ar miestelį, nerasi klebono namie, ir nežinai, kam palikti maisto produktus. Jei paliksi bet kam, nežinai į kieno katalą jie pateks. Jei rasi kleboną namie, iš jo lūpų išgirsi tokią ilgą litaniją visokių reikalų ir prašymų, kad tau apsiuks galva ir nebežinosi nei kuris mėnuo, nei kuri mėnesio diena. Pabaigęs pasakoti savo vargus, jis pradės rekomenduoti kaimyno reikalus, kurio negali pasiekti, nes kelias dar nesutaisytas. Sugrįžęs į Formiją su rašytų ir nerašytų prašymų krūva, kitą krūvą ra-

si pas sekretorės motiną. Ir visiems, iš tiesų, visko reikia. Kai vakare krisi į lovą ir primerksi akis, galvoje pradės suktis sutikti veidai, tiltai, keliai, maišai, suklibę sunkvežimiai, kilometrai, isteriški moterų verksmai, pasenę vaikų veidai, skarmalais apšivilkę žmonės, išdžiūvusios rankos, prašančios išmaldos. Į tą slegianti vaizdą įsiterps dėkingos badaujančių akys, retas šypsnyš, padėkos žodis ir naujas prašymas. Tikrai, laimingas, kas sėdi raštinėje!

Į pabaigą tų dviejų savaitių Formijoje netikėtai ir nelauktai sutikau inž. Henriką Galeazzi. Jis buvo asmeniškai popiežiaus draugas ir faktiškai Vatikano valstybės valdytojas. Jis norėjo pamatyti vieną popiežiaus „valgyklą“.

— „Valgyklos“ čia nėra, bet virtuvę galiu parodyti, — tariau jam ir nuvedžiau į apgriautos savivaldybės kiemą. Tenai buvo minia žmonių, laukianti šiltos sriubos. Žmonės buvo apsirengę skarmalais ir mačiau, kad tai jam padarė didelį išpūdį. Pasiūliau apžiūrėti ir kitas artimas virtuves, bet jis sakėsi neturįs laiko. Kai jis išvažiavo, klausiau save, ko jis iš tiesų norėjo.

KOMISIJOS PIRMININKAS

Jo apsilankymo priežastį sužinojau po poros dienų, kai sutikau kitą svečią. Važiuodamas į Romą, pamačiau lengvą Vatikano mašiną, kuri, mus aplenkusi, sustojo. Iš jos išlipęs šaltos komisijos pirmininkas ir pakvietė mane važiuoti kartu su juo.

Pradėdamas savo darbą, buvau pasiryžęs niekuomet nesiškirti su šoferiu ir nešiku, su kuriais pasitaikydavo keliauti. Jei mes kartu dirbame, kartu turime valgyti, kartu ilsėtis ir dalintis visais kelionės malonumais ir nemalonumais. Nenorėjau daryti išimties ir ši

kartą. Bet komisijos pirmininkas turėjo ką nors ant širdies ir prisipyręs prašė važiuoti kartu su juo. Todėl, atsiprašęs šoferio ir nešiko, sėdau į pirmininko automobilį.

Prelatas Baldelli buvo sukiužusios nuotaikos. Klausant jo kalbos, atrodė, kad visas pasaulis yra jam priešingas. Kur jis norėjęs pradėti šelpimo darbą, ten vis rasdavęs kliūčių. Antai, mano kolega, prancūzas kapucinas, išvažiavęs į Campobasso provinciją, bet kalnuose radęs sniego ir turėjęs sugrįžti. Kol sniegas nutirps, žmonės bus priversti badauti. Nekaip vyksta darbas ir Frosinonės provincijoje. Į Neapolį jis pasiuntęs prieš mėnesį ne tik maisto produktus, bet ir katilus virtuvėms. Bet ir ten darbas dar nepradėtas. Kai jis dabar aplankęs Neapolyje komisijos įgaliotą kunigą ir jo paklausęs, kaip sekasi darbas, šis jam atsakęs, kad maisto sandėlių taip gerai užrakinęs, jog niekas nieko dar nepavogęs. Vienintelės virtuvės, veikiančios pilnu tempu, esančios Littorijos provincijoje. Todėl būtų gera, jei aš, sugrįžęs į Romą, nueičiau pas seselę Pascalina ir jai papasakočiau apie savo darbo rezultatus. Mat, vienas aukštas Vatikano valdininkas jam išsireiškęs, kad mes iš popiežiaus esame gavę daug, bet niekas dar nėra matęs jokios popiežiaus virtuvės. Būtų gera, kad aš tas abejones išsklaidyčiau. Jei mes nustosime popiežiaus pasitikėjimą, tuokart, žinoma, žlugs visas mūsų darbas, o nuo to nukentės vargšai.

— Jei tas valdininkas, — tariau komisijos pirmininkui, — yra inž. Galeazzi, tai jo abejones jau išsklaidyčiau. Neseniai jis aplankė mane Formijoje ir prašė parodyti popiežiaus virtuvę. Dabar suprantu, kodėl jis būtinai norėjo pasižiūrėti,

kaip veikia virtuvė. Jam pasiūliau pasižiūrėti ir kitas virtuves, esančias Formijos apylinkėje. Bet jis sakėsi neturįs laiko. Tuokart jam pasiūliau sustoti bent Itri, Fondi, Terafino ir Cisternoj. Papasakojau taip pat, kur tos virtuvės yra, bet nežinau, ar jis jas apžiūrėjo.

Prelatas Baldelli atgavo gerą ūpą ir mudu pradėjome diskutuoti kitais klausimais.

DISKUSIJOS VATIKANE

Paragintas komisijos pirmininko, tas diskusijas tęsiau kitą dieną Vatikane su sesele Pascalina. Kai ji pasakė, kad popiežius patenkintas mano darbu, tuojau jos paklausiau, iš kur jis apie tai žino, o kai išgirdau Galeazzi vardą, viskas buvo aišku.

— Miela motinėle, — tariau jai vokiškai, — mudu esame svetimtaučiai, keistu būdu patekę į popiežiaus tarnybą. Jei tamsta turi daugiau laiko, tai aš norėčiau atvirai pasikalbėti, kaip žiūriu į Italijos padėtį ir į mūsų kuklų uždavinį.

— Tamsta gerai žinai, kokie buvo Italijos ir popiežiaus santykiai prieš šimtą metų. Italai žiūrėjo į popiežių kaip į savo kuriamos, vieningos valstybės priešą, o popiežius žiūrėjo į italus kaip į sūnus palaidūnus. Popiežiaus Pijaus IX laikais tie santykiai buvo skandalingi. Dabar, ypač po Laterano sutarties, santykiai pagerėjo. Tačiau, nereikia manyti, kad jau išmirę visi antiklierikalai, masonai ir laisvamaniai. Nemanau taip pat, kad socialistai, kurių čia nemaža, yra popiežiaus draugai. Nekalbu apie komunistus, nes jų laikysena aiški ir nedviprasmiška. Dievas vienas nežino, kas būtų, jei jie paimtų valdžią.

— Nežinau, kaip stiprūs yra katalikai. Jų yra masės, bet

nejaučiu, kad jos būtų organizuotos. Jei paklausiu klebonų ar vyskupų, kaip stipri yra katalikų akcija, negaunu jokio aiškaus atsakymo. Neaiškus man ir krikščionių demokratų pajėgumas. Tačiau vienas faktas mane džiugina, būtent popiežiaus autoritetas. Popiežius jau turi autoritetą ir daug simpatijų. Tai mačiau Cesano stovykloj, tai mačiau Romoj, tą pastebiu ir provincijoj.

— Prieš porą savaičių sudariau savo kelionių planą dėl transporto. Kai inž. Di Marco parodžiau, kur yra mano šelpiamieji miestai ir miesteliai, jis, pusiau juokaudamas, pastebėjo, kad Vatikano sunkvežimiai greitai užkariaus visą Italiją. Man tie jo žodžiai nėra juokas, bet tikra darbo programa. Kodėl popiežius negalėtų užkariauti visų italų simpatijos? Jo kalėdinės kalbos palietė tautines ir tarptautines problemas, apie kurias pagalvos visi rimti politikai ir intelektualai, kurie iki šiol gal nebuvo draugiški Bažnyčiai. Paskutinio karo sukrėtimai privers žmones pagalvoti apie taiką ir teisingumą. Iki šiol teisingumą atstojo jėga, o taiką — karo baimė. Dabar italams, kaip kitiems, sugrius daug stabų ir dievaičių, kuriuos jie iki šiol garbino. Gal niekas čia nėra taip niekinamas, kaip Mussolinis, ir niekas taip nekenčiamas, kaip Hitleris. Tos dvi sistemos taučioje jau palaidotos. Nežinau, kaip bus su komunizmu. Italijoje yra tiek daug skurdo, kad kairieji turi gerą darbo dirvą, kaip bacilos lavone. Tačiau jei popiežius ištis visiems pagalbos ranką dabar, kada toji pagalba labiausiai reikalinga, neabejoju, kad jis laimės žmonių simpatijas. Savo išmintingomis ir tikrai rimtomis kalbomis popiežius užkariaus intelektualus. Mases užkariaus

duona, drabužiais, vaistais ir šiltu tėvišku žodžiu, kurį jis moka pasakyti iš širdies į širdį.

— Nesu pigios simpatijos ar reklamos šalininkas. Žmonės turi gerą jausmą ir moka atskirti, kur yra nuoširdi pagalba, kur pigus savęs reklamavimas. Kai pirmas Vatikano sunkvežimis pasiekė badaujančią Cesano stovyklą, ne mano prašomi, bet savo vadinio jausmo verčiami, žmonės verkdami šaukė „tegyvuoją popiežius“. Tos pačios scenos kartojasi beveik kiekviename mieste, kur dabar iškraunu maistą.

— Taigi, mano nuomone, dabar mes turime progą veikti. Dabar mes turime auksinę progą parodyti masėms, kas yra tikras jų draugas.

— Šelpimo darbas bus ilgas. Praėjusiais metais dėl karo veiksmų žmonės kai kuriose vietose negalėjo surinkti derliaus. Kai kur negalės ir šiemet, nes laukai dar tebėra miuoti. Jau ir dabar Littorijos provincijoje kasdien pasitaiko 5 ar 6 minų ir bombų nelaimės. Pavasari ir vasarą jų bus daugiau. Vazinėdamas po Littorijos provinciją, iki šiol mačiau tik du gyvulius: vieną arklį Aprilijoje ir vieną asilą ties Sezze. Kaip žmonės dirbs laukus be gyvulių? Maisto padėtis yra tragiška dabar, ji bus sunki ir ateinančiais metais. Popiežius turi pasiruošti ilgam šelpimo darbui, nes Italijos valdžia nieko neturi.

— Nežinau, kokios yra Vatikano atsargos. Bet ar popiežius negalėtų kreiptis į kitų kraštų katalikus ir paprašyti jų pagalbos? Ispanija, Portugalija ir Šveicarija karo nematė. Nematė ir Pietų Amerika. Tris dienas vazinėjau su amerikiečiais kunigais ir mačiau, kaip jie gerai gyvena. Jie, tiesa, žadėjo atsiųsti drabužių, bet ar negalėtų atsiųsti

kondensuoto pieno, cukraus, riebalų ir kt.?

— Ne mano dalykas mokyti popiežių, ką jis galėtų ar turėtų daryti. Bet aš jaučiu sąžinės pareigą pasakyti tai, ką mačiau, ką girdžiu ir ką matau. Gaetos vyskupijoje mačiau du kunigus be marškinių. Spigno Saturnia klebonas neturi sutanos. Vienas Minturno kunigas guli ant lentų, pasiklojęs apsiaustu ir užsiklojęs tuo pačiu apsiaustu. Maranolos seselės dvi savaites maitinosi apelsinų žievėmis, kol sulaukė mūsų pagalbos. Formijoj sutikau moterį, dėvinčią tik vyrišką palatą; jokio kito rūbo ji neturėjo. Pradžioje maniau, kad ji yra pamišusi, bet kai pakalbinau, pamačiau, kad sveiko proto. Man buvo labai įdomu pasižiūrėti, kaip iš tiesų ji gyvena. Kai nuėjau į jos butą, radau du vaiku. Nuo šalčio jie kaleno dantimis, nes vienas turėjo tik kareivišką švarką, antras suplyšusias kelnaites ir nuskurusį šoferio švarką, numestą gal kokio kareivio. Kambaryje nebuvo jokio baldų, jokio skuduro, jokio indo, išskyrus sulankstytą aluminijaus puodą. Terracinoj mačiau senelį, nešiojantį tik pusę kelninių. Kai žmonės susirenka prie virtuvių, atrodo, lyg jie būtų klaunai.

— Mano konkretus prašymas būtų toks: duokite, ką turite, nes žmonėms visko reikia. Duokite senų maišų, kad žmonės, prisikimšę žolės, negulėtų ant plikų akmeninių grindų. Duokite drabužių, kiek turite. Duokite porą maišų kvietinių miltų, nes seselės Gaetoj nebeturi iš ko kepti ostijų. Kunigams reikėtų medžiagos drabužiams, batų, baltinių ir liturginių rūbų. Formijoj iš 5 bažnyčių beliko tik viena. Antrosios bažnyčios lubos gali kiekvieną dieną įgriūti. Kai aš ten laikau Mišias, kiekvieną minutę esu pasiruo-

šęs šokti į šalį, kad nebūčiau palaidotas. Castelforte klebonas pats pasistatė “bažnyčia” iš akmenų, priglausdamas juos prie vienos sveikos sienos. Akmenys, žinoma, yra nesumūryti ir kiekvienas vaikas tą jo “bažnyčia” gali sugriauti. Ji yra kokių 3 žingsnių ilgumo ir gali sutalpinti tik 4 ar 5 žmones.

— Nėra ko stebėtis, kad žmonės nelanko pamaldų, nes ne visur jos laikomos. Kaip laikysi pamaldas, jei kunigas neturi liturginių rūbų, kieliko ir ostijų? Gaetos vyskupijoje 5 parapijos neturi net kunigo. Tai va, kaip atrodo mano darbo sritis.

— Ateinantį mėnesį, lankydamas virtuves, nuvešiu daug Marijos paveikslų, prikalsiu juos prie virtuvių ir paprašysiu žmonių, kad bent ten pasimelstų. Tegul meldžiasi už šv. Tėvą, už karo pabaigą, už belaisvius, už išvežtuosius į Vokietiją, už palaidotus po griuvėsiais, kurių kvapas kai kur dar tebejauchiamas. Birželio mėnesį norėčiau suruošti vaikams pirmą šv. Komuniją. Ar nebūtų galima gauti 2,000 vaikų drabužių, panašių į anuos, kuriuos atsiuntėte į Cesaną? Kunigai, negalėdami patys visų pamokyti, pasikviestų talkon seseles arba katalikų akcijos mergaites, kaip aš dariau stovykloje. Jie būtų priversti atrinkti vaikus, susirasti tinkamas patalpas ir tinkamus talkininkus ir pradėti pastoracijos darbą. Vaikai laksto palaidi ir niekas jų nemoko, nes nėra mokyklų. Vienintelę mokyklą esu matęs tik Sezzėje.

Sekančiame numeryje

FROSINONĖS PROVINCIIJA

— Pagalvok apie mano prašymus ir sakyk šv. Tėvui tai, kas tamstai atrodo naudinga. Aš savo atsakomybę perleidžiu tamstai.

— Kai aš grįžtu iš “Gustavo linijos” į Romą, man atrodo, kad Čia yra ne tik kitas kraštas, bet ir kitas pasaulis. Čia namai turi stogus, sienas ir lubas. Tenai retai rasi gabalą stogo, retai stiklą languose, retai kokią sveiką baldą. Čia žmonės pasipuošę ir susilaižę, kiek gali, eina pasivaikščioti, o ten kasa griuvėsius alkani, purvini ir suskretę. Čia vakarais visi namai ir visos gatvės apšviestos o ten visur tamsu. Vaziuojam mudu kokią dieną į “Gustavo liniją” ir tamsta neteksi žado. Tuokart galėsi pasakyti šv. Tėvui, kaip atrodo tos vietos, kur nuolatiniai mūšiai tęsėsi 8 mėnesius.

Nežinau, ką seselė Pascalina sakė popiežiui iš mūsų pasikalbėjimo. Kai už kelių dienų ją vėl aplankiau, gavau viską, ką buvau prašęs. Tomis dienomis T. Faller man taip pat pranešė, kad gausiu 2,000 šiltų antklodžių, nupirktų Vatikanu pinigais.

Vaziuoti į “Gustavo liniją” seselė Pascalina nesutiko. Vietoj jos, paėmiau T. Robertą Leiber, vokiečių jėzuitą, artimą popiežiaus bendradarbį. Su juo aplankiau tik Anzio ir Apriliją.

Vaikščiodamas Aprilijos gatvėmis, dešimtį ar šimtą kartų jis man kartojo tik vieną ir tą patį klausimą: “Pasakyk man, tėve, kaip čia žmonės gali gyventi”.

Bet Aprilija dabar jau buvo kitokia, negu ją radau pirmą kartą. Gatvės buvo gerokai apvalytos nuo griuvėsių, visur tauškėjo darbininkų įrankiai, visur matėsi atstatymo ženklų. Už dviejų ar trijų mėnesių nebereikės klausti, kaip čia žmonės gali gyventi.

Rudenio sidabru užkritis...

Šeimyninė operacija

NEGI MES, MOTERYS, ESAME TOKIOS NELAIMINGOS?

— Ji nori mums ligą įkalbėti, — piktinasi skaitytoja.

— Mano namai nėra koncentracijos stovykla, kaip Betty Friedan mane nori įtikinti!

— Aš esu visai laiminga, tarp savo vyro, vaikų ir puodų.

— Džiaugiuosi, kad man nereikia daryti svarbių sprendimų ir kovoti už savo būvį tarnybos arenoje.

— Visa bėda su jumis, moterys, yra ta, kad kai tik pradate apie savo skriaudas kalbėti, tampate karingos, perdedate ir nusifilosofuojate, —itaria vyrai.

KAIP GAILA...

Kaip gaila, kad "The Feminine Mystique" knygą, apdūmojančią liūdną moters likimą, parašė moteris! Jei vyras būtų ją parašęs, moterys džiaugtųsi sakydamos: "Žiūrėkit, koks suprantantis žmogus! Jei jau ir vyrai pastebi, tai tikrai mūsų, vargšių, gyvenimas turi būti nuobodus". O vyrai, kraipydami ūsus, galvotų: "Ką gi pasakysite, atsirado moterims riteris. Nagi, pažiūrėkime, ką jis ten rašo". Ir taip šia moterų problema susirūpintų visi.

Deja, knygą parašė moteris. Jos aprašomas moterų nepasitenkinimas vyruose automatiškai iššaukia šypsni. Tokį pat šypsni, kurio negalėtų sulaikyti moteris, perskaičius vyro rašytą skundą dėl jo prarastos viengungystės. Kiek jis būtų chemikalų išradęs, lėktuvais priskridęs, primedžlojęs!

Ar ne idealu būtų, jei mes, moterys, savo straipsniuose gailėtumės vyrų dėl jų prarastų progų koki tigrą Bengale sumedžioti, o jie — išeitų kovon prieš tą nelemtą virtuvę, kurioje mes dienų dienas pratrepsime? Tada daugiau vyrų skaitytų moterų straipsnius, o moterys domėtųsi vyrų rašytaisiais. Ir būtų pasiektas visuotinis abiejų lyčių sutarimas.

Visgi, grįžkime prie "The Feminine Mystique".

AUTORĖ PERSISTENGIA

Sąmoningai ar nesąmoningai Betty Friedan persistengia savo įrodinėjimais. Skaitant jos knygą, sunku tikėti, kad visos moterys nepatenkintos, kad jų nepasitenkinimas tokia stipriame laipsnyje ir kad jo pasėkos tokios sukrečiančios.

Suprantama, kad, norint viešumon išnešti kurią nors problemą, ji daug daugiau susilaukia dėmesio, jei pristatoma kiek paaštrintoje formoje. Norint skaitytojus ištraukti iš apatijos, reikia juos supurtyti. Tada jie ir galvoti pradės. Atrodo, kad Betty Friedan tą pramatė, ir nutarė žmones išjudinti. Kad jai pavyko, mato si iš įvairiuose žurnaluose tilpusių laiškų. Skaitytojų, dauguma moterų, pasisakymai, didele dalimi yra stipriai emociingi, purkštaujantys, dažnai puolantys vieną kurį neesminį autorės pasisakymą.

Galimas daiktas kad, būdama psichologe, autorė per daug

GINTARĖ IVAŠKIENĖ

Spausdiname G. Ivaškienės kritišką vertinimą B. Friedan knygos "The Feminine Mystique" (Dell, 75 c.), sukelusios audrą JAV (ir. tos knygos santrauką pereiname nr.). Laukiame skaitytojų pasisakymų.

MUMS NEPATINKA, jei kas mus klausinėja, kas mes norim būti. Nė viena iš mūsų nežino. Nė vienai nepatinka net apie tai pagalvoti. Laimingos tos, kurios ruošiasi tuoj pat ištekti. Joms nė nereikia apie tai pagalvoti.

Baigianti kolegiją
apie save ir savo drauges

LAISVĖ savo gyvenimą vesti ir planuoti yra gąsdinanti, jei su ja nesusiduriama anksčiau. Moteris išsigąsta, pagaliau supratusi, jog klausimui, "kas aš esu?" nėra kito atsakymo, kaip balsas jos pačios viduje.

Betty Friedan

remiasi klinikiniais pavyzdžiais. Tos moterys, gal visai kitų priežasčių paveiktos, yra nelaimingos, apsėda vaikus ir savo persekiojančia meile troškina vyrus.

B E T... VERTA DĖMESIO

Tačiau pagrindinė knygos mintis verta stipraus dėmesio. Turime visi nuoširdžiai, atvirai pasvarstyti, ar moteris tikrai yra varžoma žmonos - motinos pareigų. Ar šiais moderniais laikais, kai namų ruošą yra daugelio prietaisų palengvinama, moteris negalėtų skleistis ir už šeimos ribų?

Per stipriai sudramatina autorė savimi nepasitenkinimo problemą, pristatydamą ją, lyg ji egzistuočiau vien moteryse. Tai visuotinis reiškinys, randamas dirbančiuose, ir vyruose, ir moteryse, kurių pareigos iš jų nereikalauja didelių pastangų. Vyrų taip pat nori tobulėti. Taigi, ne vien moterys gali būti nelaimingos.

Pats Tvėrėjas įdiegė žmogui, taigi ir moteriai, nepasitenkinimo gyslelę, kad jos dėka netaptų visišku gyvenimo smulkmenų vergu, o siektų ir nenustotų siekęs. Žmogaus prigimtis negali ilgai būti nusistovėjimo stadijoje. Ji nori tobulėti, kilti aukščiau, artyn prie Dievo. Nenuostabu, kad pradėdama bodėtis nereikšmingomis, protavimo nereikalaujančiomis pareigomis.

Klysta autorė, nustatydamą taisyklę, kad visoms moterims vienodai atsibosta šeimyninio gyvenimo smulkmenos. Ji pamiršta, kad moteris viena nuo kitos skiriasi savo gabumais, polinkiais, sugebėjimu koncentruotis kurioje vienoje srityje. Geros orientacijos moteriai greitai pavyksta daryti sprendimus, juos šeimos ribose vykdyti, ir tai jos nevargina. Netaip gambiai moteriškai

prisieina tikrai galvą pasukti, kol nutaria kurio nors įvykio eigą. Taigi, pirmoji ieškos daugiau progų savo protą naudoti, o antroji džiaugtis, kai tų progų mažiau pasitaikys. Viena moteris trokšta kurti, tapydamą ar net chemijos laboratorijoje tyrimus veddamą; ant-rajai pilnai pakaks kūrybos, pasiuvant gražias užuolaidas ar įdomią suknelę.

IŠSILAVINIMAS

Išsilavinimas turi reikšmės. Išlavinti talentai ir protas jaučia gilesnę nepasitenkinimą kasdieninėmis šeiminkavimo pareigomis, nei mažiau išlavinti sugebėjimai. Tačiau autorė, siūlydamą, kad visos moterys turinčios siekti profesinio laipsnio, pamiršta, jog kai kurios tiesiog negali susikoncentruoti kuriai nors vienai sričiai. Yra ir vyrų, ir moterų, kurie, rodos, viskuo po truputį domisi, o nei vienoje srityje negali ištesėti. Atrodo, kad tai kategorijai priklausančios moterys turėtų būti pačios laimingiausios šeimos gyvenime. Moters pareigos šeimoje tikrai apima daug sričių.

Knygoje susiduriame su kaltinimais, skirtais visuomenei už moters dvasios pasaulio žlugdymą. Kai vaikas nuo kūdikystės laikų yra nuobodžiaujančios motinos lepina-mas, už jį daromi visi nutarimai, jis užauga silpno charakterio. Jei dar tas vaikas yra mergaitė, ir jai nuo mažens draudžiama žaisti su arkliais, laivais (žaislais) ar rinkti akmenėlių kolekciją, kadangi tai yra berniukiški užsiėmimai, jos natūralus palinkimas į zoologiją, statybą ar geologiją užslopinamas, ir tada ji lieka nesugebanti pasirinkti savo srities. Tikimasi, kad tokia ji bus laiminga ir gera šeimos gyvenime.

Betgi mergaitės nuo kūdikystės dienų supuoja lėles ir ruošiasi motinystės rolei!

Ne visos. Kai kurios tik labai mažą savo vaikystės tarpą praleidžia su lėlėmis. Yra mergaičių, kurioms daug įdomiau auginti ir stebėti žuvis, roplius ar net vabalus. Kitos dienų dienas praleidžia skaičiuojamos ar piešdamos. Ar tai jos ne mergaitės?

Dažnai sakoma, kad tokia „nemoteriška“ mergaitė turinti likti netekėjusi. Bet ar galima iš jos reikalauti, kad ji atsisakytų tekėti už mylimo ir ją pamilusio vyruko? Žinoma, kiekviena kūrėjos, mokslininkės tipo mergaitė turi prieš tekėdama savęs paklausti, ar ji pasiruošus atsisakyti savo pamėgtosios profesijos bent tol, kol jos jauniausias vaikas pradės lankyti mokyklą. Turi ir vyras suprasti savo busimosios žmonos nusistatymą ir nuspręsti, ar jis galės tai toleruoti. Jei abu sutaria, jie savo vedybiname gyvenime gali būti daug laimingesni nei iš vedybų darantieji karjerą.

Autorė, žinoma, ir vėl pertempia profesijos klausimą. Gali atrodyti, jog vien dėl to, kad supykintų moteriškumo šalininkus, ji gėrasi fizikės, filosofės, architektės ar inžinierės profesijomis. Iš tikrųjų, palyginus su vyrais, nedaug mergaičių jaučia toms profesijoms gabumų. Bet pasiskaičiusios šią knygą mokytojos ar sociologės gali pagalvoti, kad tik anų profesijų moterims yra pilnai pavykę atsipalaiduoti nuo „silpnos“ moters etiketės. Tai gali pereiti ir į kitą krašutinumą — mergaičių veržimasi į anas profesijas. Betty Friedan ignoruoja mokytojos, bibliotekinininkės, gailestingosios sesers profesijas vien todėl, kad jos visuomenės laikomos moteriš-

komis. O tačiau jos savo darbo valandų lankstumu kaip tik geriausiai suderinamos su motinos role.

O KUR PASIAUKOJIMAS?

Kategoriškai pasisakoma prieš moters asmenybę nepapildančias tarnybas, kaip sekretorės, padavėjos ar pardavėjos. Knyga taikoma tik pasiturinčioms moterims. Joms nėra reikalo dirbti dėl pinigų. Tačiau negerai, kad autorė visai pamiršta tas šeimas, kur profesionalė moteris, negaudama savo srityje darbo, turi vistiek tarnauti, kad papildytų šeimos išdą. Kai reikia vaikų universitetan leisti, o už tai pinigą mokėti, dažna motina ar tai gyvenamos vietovės dėka, ar grynai darbų stokos sumetimais atsiranda krautuvių pardavėjos rolėje.

Tai yra pasiaukojimas. O „The Feminine Mystique“ knygoje ta sąvoka nesutinkama. Pagal ją, jei moteris nelaiminga, ji turi beveik „bėgti ir rekti“. Tokiu būdu prieina prie didelio knygos trūkumo, žiūrint tikinčiųjų akimis. Nežinia kokie autorės religiniai įsitikinimai. Tačiau, jei knygoje būtų buvusi įvesta Dievo malonė, kaip žmonių stiprintoja ir guodėja, knygos moteris nebūtų išėjusi tokia egoistiška. Tada būtų atsiradę ir tokie žodžiai, kaip malda, kantrybė ir pasiaukojimas. Bet autorė stengiasi grynai moksliniais daviniais paremti knygą. Jos cituojami pavyzdžiai neturi jokio antgamtinio atramos taško. Ir, jei ta knyga taikoma tokioms moterims, kurios pačios netiki į Dievą, ji savo uždavinį pilnai atlieka. Kaip tokioms moterims turi būti sunku, kai pačios turi save paguosti ir sau stiprybės suteikti!

SU VAIKAIS

Autorė tikrai per daug žavi si moterimi, darančia profesijoje karjerą. Rodos, visi — ir vyrai, ir vaikai turi jos talentams giliai nusilenkti ir jokių būdu jai neužkliūti. Knygos puslapiuose galima įskaityti apgailestavimų, kad Amerikoje nėra daugiau vaikų lopšelių, kur savo profesijoje dirbančios moterys galėtų palikti kūdikius. Kaip teigiama pavyzdį duoda — Rusiją!

Priešmokyklinio amžiaus vaikų motina gali dirbti tik tokiu atveju, jei susidarytų rimta finansinė būtinybė. Kūdikui nėra sveika būti atskirtam nuo motinos. Kaip jau anksčiau buvo minėta, net ir mokslininkė, tekėdama, turi būti pasiruošusi keletą metų pagyventi šalia savo profesijos.

Kaip autorė bežiūrėtų, nėra gerai, kai pradžios mokyklos vaikai, grįžę namo, neranda nei tėvų, nei kurio kito suaugusio žmogaus. Prasideda įvairūs pokštai, negerovės ir nelaimės. Žinodami, kad tėvų dar kelias valandas nebus namie, net ir geriausi vaikai sunkiai atsispiria pagundoms nusikalsti.

Prileiskime, kad moteris yra sveika, energinga, dirba savo profesijoje, bet grįžta namo drauge su vaikais. Tokiu atveju, tiesa, kad ji daug greičiau atliks namų ruošos darbus. Būdama patenkinta, prasiblaškiusi nuo šeiminkavimo pareigų, ji ir valkais, ir virtuve labiau domėsis. Tokiu atveju, nei vaikams, nei vyrui nebus žalos, kad motina ir žmona dirba.

Neturi ir priešmokyklinio amžiaus vaikų motina sėdėti rankas sudėjus. To amžiaus vaikai, jei tėvai juos iš pat pradžių yra pripratinę, eina miegoti apie 7 val. vakaro.

TAM TIKRA PRASME —
ne tiek perdėta, kaip atrodo
— moterys, "prisitaikančios" (savo namų) šeiminkės rolei ar užaugusios su noru vien būti tokiom seimininkėm, yra panašiam pavojui, kaip milijonai žengusių į savo mirtį koncentracijos stovyklose ir kaip dar daugiau milijonų atsiskiusių tikėti, kad yra koncentracijos stovyklų.

(sic!) Betty Friedan

KAS GI ŽINO meilės galimybes, kada vyrai ir moterys dalinsis ne vien vaikais, namais ir sodu, ne vien biologiškų rolių išpildymu, bet atsakingumu ir aspiracijomis darbo, kuriančio žmonių ateitį ir pilną savo pačių pažinimą.

Betty Friedan

Motinai lieka keletas gerų valandų laisvo laiko. Gerai susiorganizavusi laisvalaikį, ji gali vakarais studijuoti. Vaikams lankant mokyklą, jei piniginės šeimos sąlygos yra geros, ji gali ir dienos metu klausyti kursų. Tai net ir vaikams išeitų į naudą, nes mokydamiesi, kad motina ruošiasi kursams, ir jie stropiau ruošų pamokas.

DARBAI MOTERIMS

Autorė visai teisingai siūlo, kad motina, užauginusi vaikus, atrastų sau įdomų užsiėmimą. To amžiaus moteriai yra ypatingai svarbu turėti kitų interesų, svarbių pareigų. Tuomet, kai pati gamta iš jos reikalauja stiprios vidinės kovos, tos šalutinės pareigos gali tapti išsigelbėjimo ratu. Tokia moteris nei pati nesijaus prisilėgta, nekankins savo vaikų nei vyro, kai žinos, kad dar ir kitiems uždaviniams yra reikalinga.

Kyla įdomus klausimas: kas būtų, jei knygos paklausiusios, visos moterys staiga imtų darbą ieškoti? Be abejo, įvyktų chaosas, nes tiek darbų — profesinių ar neprofesinių — niekad neatsirastų. Jau dabar bedarbė yra pakankamai didelė. Tos, kurioms nebūtina pelnyti duoną, atimtų uždarbį Iš vyrų, kurie šeimas turi išlaikyti. O tačiau, gal tai paskatintų vyrus pasitempti savo srityse, kad moterys nepajėgtų nukonkuruoti? Vis dėlto, taip niekad neatsitiks, nes moterys nesukils visos kartu, kaip didžiulė banga, ir nepradės varstyti darbdavių durų. Viena skaitytoja įdomiai pastebi, kad tos, kurios nelaimingos namuose, nebūtų laimingos ir tarnybose, nes gi neužtektų visoms tokių darbų, kuriuose galėtų protiniai ir dvasiniai augti.

JI NIEKO PRIEŠ, JEI...

Betty Friedan stipriai nutarusi prieštarauti visam, kas, jos nuomone, moteriai visuomenės "užkrauta". Taip iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad ji principiniai nusistačiusi prieš natūralų vaikų gimdymą, natūralų maitinimą. Tačiau, pasiskaičius toliau, matyti, kad taip nėra. Ji nieko prieš, jei moteris pati apsisprendžia tai daryti, o ne sutinka su savo dalia vien dėl to, kad iš jos taip tikimasi. Ji yra nusistačiusi prieš posakį "mūsų močiųjų močiutės taip darė, tad ir mes būtinai taip turime daryti".

Skaitant knygą, susidaro įspūdis, kad autorė visas didesnių šeimų motinas įtaria, kad jos turinčios daug vaikų, nes nuobodžiauja. Ji, tur būt, negali įsivaizduoti, kad yra šeimų, kur vaikai tikrai atneša džiaugsmo ir laimės. Yra tokių šeimų, kur abu tėvai profesionalai, šalia savo "plaučiųjų" interesų turi ir noro, ir laiko džiaugtis vaikais. Jei šeima gerai susiorganizavusi ir kiekvienas vykdo savo pareigas, tai įdomus, lavinantis ir dvasiniai praturtinantis gyvenimas yra visai įmanomas. Čia, žinoma, labai daug priklauso nuo stipraus tėvų charakterio. Taigi, ir motina tokioje šeimoje turi būti dvasiniai subrendusi, jei nepasimeita tarp visų rūpesčių.

KONCENTRACIJOS STOVYKLA?

Galima pyktelėti ant autorės, kad ji ištisame skyriuje įrodinėja, kaip moters šeiminkavimo rolė panaši koncentracijos stovyklai. Čia bene ryškiausiai pasirodo jos sugebėjimas reikalą pertempti. Gi moterų niekas per prievartą nevaro tekėti! Sutinkant, kad

visuomenė taip suformuoja mergaitės pažiūras, kad ji turinti išteketi, ji visgi turi laisvą valią tvarkytis savo šeimos gyvenime. Ir jei ji nepajėgia per savo asmeninį filtrą perkosti visuomenės jai persamų neesminių ipareigojimų, galima sakyti, kad ji nėra subrendusi savo rolei.

Knygoje autorė nusikalsta savo pačios teigimui, kad moteris neturi leisti kitiems priimti jai vienos ar kitos rolės. Gi pati Betty Friedan, nustatčiusi, kad moterys yra nelaimingos, visoms prirašo tą patį receptą — išigyti profesinį išsilavinimą ir toje srityje dirbti.

Kiekviena moteris atskirai turi nutarti kaip savo namų gyvenimą papildyti. Vienai pakaks laisvalaikio pianinu paskambinti, kitai — knygą paskaityti, trečioji jaus norą dirbti su našlaičiais ar vargšais, o ketvirtoji eis laboratorijon.

DIPLOMATIJA ŠEIMOJ

Nebūtų tokio stipraus reikalo griežtai nustatyti moteriškumo savybių, jei amerikietės išminktų savyje suderinti intelektą su švelnumu. Jos kol kas nemoka būti žaviomis ir kartu mokslininkėmis. Svarbu yra išmokti šeimos gyvenime nusileisti vyrui neesminiuose dalykuose, o savo nuomonę taupyti tikrai svarbiems šeimos sprendimams. Vyrui nemėgsta tokių moterų, kurios kiekviena žingsnyje patarinėja. Išsilavinusiai moteriškai “nenukris nuo galvos karūna”, jei savo vyrui nusileis. Visas mešnas yra taip neučiomis patarti, kad vyras galvotų, jog jis pats tą nutarimą padarė. Tokia diplomatija labai reikalinga šeimos gyvenime.

ANKSTYVOS VEDYBOS

Lengva sutikti su Betty Friedan, kai ji kaltina visuomenę ir tėvus už per ankstyvas vedybas. Vedančiųjų amžius vis dar krinta. Tėvais tampa tokie, kuriems dar patiems būtų labai naudinga po tėvų sparnu patupėti. Dažnai taip ir būna, kad vaikai, jau ni vedę, jau savo vaikus turėdami, sugrįžta gyventi pas tėvus vien dėl to, kad patys nepajėgia tvarkytis šeimos reikalų. Ar ne motinų kaltė, kad jaunutės mergaitės medžioja vyrus vedyboms? Motinos joms prikalba, kad jos turinčios greičiau tapti moteriškos ir tuojau išteketi.

UŽBURTAS RATAS

Prieš šį moters “idealo” užburtą ratą ir išėjo kovon Betty Friedan. Gaila labai, kad visuomenė ir į ją numoja ranka, kaip į anų dienų kovojančią sufražistę. Žmonės labai sunkiai keičia savo įpročius.

Sakoma, kad kai kunigas pamoksle bara nusidėjėlius, jo žodžiai pasiekia tik nekaltųjų ausis, nes anie į bažnyčią visai nei neateina. Panašiai vyksta ir su Betty Friedan knyga. Tos moterys, kurioms ja pasinaudoti labiausiai reikėtų, neprisirengia tokios ilgos ir nuobodžios knygos skaityti. (Beje, knyga visai ne nuobodžiai parašyta.) Gi autorės barami žurnalai perspaudina tas vietas, kurios jiems nekenkia, arba kurios yra taip perdėtos, kad skaitytojuose sukelia pasipiktinimą.

O KAIP LIETUVĖS?

Pagaliau kyla klausimas, ar ir lietuvėse pastebima toji “bevardė” problema. Ir visgi reikia pripažinti, kad taip. Lietuvėse nepasitenkinimas

vien šeimos arena gal nėra toks stiprus kaip amerikietėse, nes mes užaugome su stipresniu pareigos jausmu. Būdama kantresnė, lietuvė ilgiau ištveria nesiskundusi savo dalia. Iš kitos pusės, jos atvirumas tuo klausimu labiau varžomas mūsų tautos stiprių motinos rolę aukštinančių tradicijų.

Tikrai nedrašu jaunai lietuvei reikšti bodėjimąsi savo pareigomis, kai prisimena spaudos draudimo ir nepriklausomybės kovų motiną. Tačiau tada moteris šalia savo šeimyninių pareigų turėjo labai kilnų tikslą — išlaikyti lietuvišką raštą savo vaikuose. Daug ko pati atsisakydama, ji prie ratelio mokė vaikus skaityti. Ir jautė ji didį atpildą. Jautėsi esanti svarbi kovotoja prieš savo tautos surusinimą. Tai suteikė jai kantrybės. Arba, paimkime nepriklausomybės kovų motiną. Lengviau ir jai buvo atsižadėti savo privačių norų ir siekimų, kai matė, kad jos pasiaukojimas, jos pastangos bent netiesioginiai artina tautos nepriklausomybę.

Šių laikų lietuvė moteris, gyvenanti Amerikoje, nejaučia tokio stipraus reikalo save aukoti. Niekas nei kardu, nei šautuvu mūsų neprievartauja. O kur nėra kovos, ten ir pasiaukojimo jausmas atbunka.

Yra viena svarbi priežastis, kurios dėka bent jau Lietuvoje ištekejusi moteris nejaučia tokio stipraus nuobodulio šeiminkavimui. Dažniausiai to amžiaus moteris tarnauja. Dirba ne savo profesijoje. Amerikiečiai jai svetimi. Taigi, grįžimas į lietuvišką savo namų aplinką yra malonus, nors ten gal ir laukia lygiai tokios pat šeiminkavimo pareigos, kurios taip slegia amerikietės dvasią. Kadangi lietuvė, dirbanti ne savo profesijoje taip pat jaučia tuštumą, ji daly-

vauja lietuviškose organizacijose, mokytojauja šeštadieninėse mokyklose. Visa tai jai yra artima savo dvasia. Lietuvių atžvilgiu negalima sakyti kartu su Betty Friedan, kad neapsimoka eikvoti savo laisvo laiko organizacijoms. Priklausydama savo organizacijoms, klubams ar sambūriams, lietuvė jaučiasi dirbanti lietuvybei naudingą darbą — ar tai svetimtaučių tarpe keldama savo tautos problemas, ar savųjų tarpe ugdydamasi lietuviškoje dvasioje.

Vyresnės kartos lietuvės inteligentės, Lietuvoje turėjusios namų ruošai pagelbininkių, netapo taip prisirišusios prie šeimnininkavimo. Čia galima pamatyti ir kai kurių blogybių, nes ne visos moterys konstruktyviai sunaudodavo tą laisvą laiką, kurį tarnaičių turėjimas joms suteikdavo. Tačiau dabar, užauginus vaikus, joms yra lengviau atsipalaiduoti nuo šeimnininkavimo ir įsijungti į lietuviškus darbus.

JAUNOS MOTERYS

“Bevardė” problema lietuvių tarpe labiausiai pasireiškia jaunose, jau Amerikoje universitetus baigusiose moteryse. Prieš ištiekant, jos buvo įsijungusios profesiniu darbu ir asmeninėmis pažintimis amerikietiškan gyveniman. Tuo pačiu jos yra toliau nuo lietuviško gyvenimo nei jų mamos. Taigi, tos jaunos motinos skundžiasi, kad neturinčios su vaikais kantrybės. Galvoja, kad niekam nebenaudingos, nes maži vaikai visai neįvertina jų pastangų. Jaučia,

kad jų smegenys tarytum samanomomis apaugo per tuos kelesius vedybinius metus.

Tiesa, jos stengiasi nugalėti savo nekantrumą, atlieka visas namų ruošos pareigas, auklėja vaikus, skaito jiems lietuviškų knygelių. Bet vis norisi kažko daugiau. Ir tenka nekartą nugirsti jauną motiną, savęs klausiančią, ar tik ne lietuvių studentų organizacijos pagadino ją šeimos gyvenimui. Tos organizacijos su savo šūkais, kad mes turime siekti kuo daugiau mokslo, nes esame elitinis jaunimas, esame gabesni už amerikiečius! Ištekęs, visi tie aukšti pasinešimai baigiasi ties nešvarių vystyklų viedru. Sunku yra mergaitei, kuri žadėjo atnaujinti, šviesti, tobulinti ir moderninti pasaulį, viso to staugai atsisakyti.

O vis dėlto, tie idealai, tie šūikai atnešė jai naudos jau vien dėl to, kad neleidžia ramia sąžine atsiriboti nuo lietuviško gyvenimo — neleidžia ilgam užsidaryti vien savo šeimoje.

Tinka ir jai pagrindiniai Betty Friedan patarimai. Tačiau šalia profesijos, lietuvė turi kitą labai stiprų ginklą prieš nuobodulį ir nepasitenkinimą savimi. Tas ginklas — jos įsisąmoninimas, kad, augindama ir auklėdama vaikus, ji tiesioginiai pasitarnauja Lietuvai. Juo ji stipriau supras savo pareigą mokyti vaikus lietuvių kalbos ir tradicijų, tuo tas jausmas taps stipresniu ginklu prieš nuobodulį. Ji jausis reikalinga ne tik savo šeimai, bet ir visai lietuvių tautai.

A. L.

LENKIOJE...

“Dabartinės religinės problemos”

Pagrindžio keliais gautas dokumentas, rodąs sustiprintą religijos persekiojimą Lenkijoje. Tai Poznanės Vaivadijos savivaldybių pirmininkų suvažiavimo, įvykusio 1964. I. 9, protokolas (ištiesai atspausdintas Londono katalikų savaitrašio “The Tablet” gegužės 23 d.).

Pagrindinis suvažiavimo kalbėtojas buvo draugas Kedzierski, Vaivadijos Religijos Reikalų Įstaigos galva. Jo tema — “Dabartinės religinės problemos Lenkijoje”. Pagal jį, Lenkijos vyskupai yra vieningi ir remia savo primato kardinolo Vyszynski nusistatymą valdžios atžvilgiu; kunigai gi skirstomi į tris grupes: 1) “valstybės priešai” (šioje kategorijoje yra daugiausia jaunų kunigų), 2) “realistai”, kurie nori išvengti bėdos sau, bet irgi yra prieš valdžios ir Bažnyčios santykių “patvarkymą”; galų gale 3) “pozityvieji” kunigai, kurie lojaliai laikosi visų potvarkių.

Čia draugas Kedzierski visiems suvažiavimo dalyviams išdalino išpūdingai antspaudotus sąsiuvinius, kuriuose jie, sugrįžę namo, turės apra-

KUR TIK BUVIMAS yra neužbaigtas, kur jo pilnatvė yra apardyta, ten ateina moteris ir savo meile apsupa nuskriautusius, nes meilė yra pagrindinė priemonė negeram buvimui pašalinti,

Dr. Antanas Maceina

RELIGIJA SLOPINAMA...

syti savo apylinkėje dirbančius kunigus, jų pažįstamus ir draugus, jų lankomus namus, jų įtaką jaunimui, vaikams ir inteligentijai. Šiuos sąsivivinius savivaldybių pirmininkai laiks nuo laiko asmeniškai įteiks draugui Kedzierski.

Kalbėtojas pateikė antireliginės kovos planą šiems metams: visokia kunigų įtaka žmonėms turi būti sutramdyta; sumažintas žmonių dalyvavimas religinėse ceremonijose (neduotini leidimai procesijoms, maldininkų kelionėms); ypač reikia stengtis apriboti kunigų įtaką jaunimui ir daktarams; atidžiai stebėti charakterio ugdymo programą tose mokyklose, kuriose atsiranda pašaukimų į kunigus.

Siūlomi sekantys metodai paveikti kunigus: asmeniškai pokalbiai, įtraukimas į Tautinės Vienybės Frontą, ypatinga globa tiems kunigams, kurie turi bėdos su hierarchine vyresnybe. Reikia pabrėžti blogąją kunigų veiklos pusę, liaudį apie juos klaidingai informuoti, ypač iškeliant abejotiną kunigų moralę, kalbant jauniems žmonėms.

Suvažiavimo uždaramajame žodyje draugas Kedzierski dar kartą visiems priminė, kad kunigų inventoriaus knygos būtų nuolatos tikrinamos. Už

nepilnas inventoriaus knygas privaloma be pasigailėjimo uždėti pabaudas. Knygos ir bylos nėra svarbios, bet svarbus yra kunigų palenkimas valdžiai.

LATVIJOJE...

"fanatiški metodai"

"Sovetskaja Latvia" (1964. I 15) aprašė Viesite miesto teismo eigą, kur piliečiai Osmai kaltinami netinkamu savo vaikų auklėjimu: "liudininkai... papasakojo teismui, kad Osmai, auklėdami savo vaikus, naudoja fanatiškus metodus. Kiekvieną sekmadienį jie verčia juos eiti į bažnyčią, kur jie turi klausytis religinio fanatizmo pagautų sektantų staugimo. Vaikams buvo uždrausta skaityti grožinę literatūrą, neleista eiti į filmus, dalyvauti koncertuose ar mokyklos vasaros programose, žiūrėti televizijos.

"Man svarbiausias dalykas yra atsakomybė prieš Kristų", teisme su siaubingu atvirumu pareiškė J. Osma. Viešite kolūkio ir vietinės gimnazijos kolektyvo paskirti liaudies kaltintojai F. Kreps ir G. Godinjas prašė teismo iš Osmų atimti tėvų teises, o jų vaikus atiduoti valstybės globai. Tė-

vai turėtų mokėti už vaikų išlaikymą.

"Liaudies teismas šį pasiūlymą priėmė. Liaudies teisėjas pareiškė: "Mūsų šalyje yra religijos laisvė. Tačiau tikintieji turi laikytis įstatymų, ypač liečiančiųjų augančios kartos auklėjimą. Jei tėvai nesilaiko šių įstatymų, sovietinis teisingumas iš jų atima tėvų teises".

LIETUVOJE...

"buržuazinės ideologijos liekanos"

"Sovetskaya Litva" (1963. XII. 19) talpino A. Gulbinskienės straipsni (rusiškai, aišku) "Dvasios vergovės ideologija; vėskime sąmoningą ofenzivą prieš praeities liekanas".

Straipsnyje keliama religijos ir nacionalizmo žala, stabdanti komunistinio pasaulio statybą: "...mes vis su savim tebeturime nacionalizmą ir religiją. Šios buržuazinės ideologijos liekanos dar vis tebejaučiamos. Katalikų kunigai dabar ištraukė teigimą, kad "lietuvio patrioto" sąvoka būtina apima jo katalikišką sąžinę ir jausmus. Jie vis bando prisi-statyti kaip vieninteliai Lietuvos tradicijų — ir net lietuvių kultūros — saugotojai ir gynėjai".

LIETUVYBEI GAUSI PORCIJA

“Laiškai Lietuviams” — 6 nr. turiningas, kaip ir visada; jei šiam žurnalui rūpi pirmoj eilėj religija-moralė ir lietuviybės reikalai, tai šiame numeryje lietuviybės reikalui skirta gausi porcija: B. Markaičio priminimas Sibiro tremtinių, informacijos apie Liet. Stud. sąjungą, A. Skirmuntaitės svarstymai apie jaunosios kartos lietuviškumą, J. Kojelio mintys apie tautinės gyvybės išlaikymą šeimoje...

“Draugas”, 1964. VII. 3

“Laiškai Lietuviams” pasidarė tikrai gyvosios lietuviybės (ne archainės) ir kitų aktualių problemų gvildentoju. Reikia tik džiaugtis žurnalo populiarumu ir tobulėjimu. Birželio mėn. numeryje atkreiptinas dėmesys į jaunos akademikės Aušrelės Skirmuntaitės straipsnį “Jaunoji karta ir lietuviškumas”.

“Tėviškės Žiburiai”, VII, 23.

NEEILINIAI STRAIPSNIAI

Kovo numerio A. Grauslio ir A. Liaugmino straipsniai brandūs, neeiliniai.

Iš Romos

SKAITYTOJU LAIŠKAI

Vieno skyrelio žurnaluose (kai jį randu) neapleidžiu niekados. Jis kaip tik ir yra skaitytojų laiškai. Iš jo, man atrodo, lengviausia susidaryti išpūdį apie kiekvieną laikra-

tį ar žurnalą: apie tai, kas buvo įdomiausia ir gal mano visai nepastebėta jo paskutiniuose numeriuose, apie tai, kas jo skaitytojams ypatingai aktualu...

“Laiškuose Lietuviams” šis skyrelis turi ypatingos reikšmės. Kaip pats “Laiškų” vardas sako, gyvas asmeninis ryšys stovi jų redaktoriaus dėmesio centre. “Laiškai Redaktoriui” yra tarsi jų antroji, neatskiriama pusė — ir nors mes visi labai nerangūs rašyti, į tokius mielus jų redaktoriaus bei jo bendradarbių laiškus galėtume atsakyti bent retkarčiais!...

Žinau... Asmeninio ryšio klausimas teoretiškai yra be galo aiškus. Visi sutinka su jo nepaprasta svarba. Bet praktiškai?... Praktiškai jis lieka, gal būt, daugeliui visiškai neišsprendžiamas. O vistiek — net nežiūrėdamas į savo paties trūkumus — aš esu giliai įsitikinęs, kad jį spręsti reikėtų, ir kad jau pats sprendimo ieškojimas yra vertingesnis už daug kitų mūsų pastangų.

Dauguma laikraščių metų gale, ar ir dažniau, deda atkarpas, vokelius prenumeratos pratęsimui. Deda ir prašydami aukų. Tai nieko naujo ir lietuvių spaudoje. Tačiau Europoje vis dažniau randi net ir knygoje įdėtą atvirutę — su trumpu prašymu **ne pinigų, bet minčių**: skaitant kilusių išpūdžių, pastebėtų klaidų atitaisymo, praleistų dalykų papildymo, pasiūlymų leidžiant kitas panašias knygas. Vien iš

paties tokių atviručių dažnėjimo fakto, manau, galima bent daryti išvadą, kad “bereikalingas” jų atspausdinimo, įdėjimo ir įvertinimo išlaidos leidėjams neblogai “apsimoka” — nors jų dauguma tikrai nesugrįžta...

Bet čia ne pats konkretus metodas svarbu. Jis gali būti permažai praktiškas. Jis tačiau dengia daug gilesnį troškimą: matyti bent vieną mūsų žurnalą, kuris sugebėtų sutelkti apie save tikrą gyvų skaitytojų šeimą, aktyvią skaitytojų bendruomenę, kuri prie jo leidimo prisidėtų ne vien tik savo pinigais — bet, **ypatingai**, ir su savo **dvasios kapitalu**.

Skaitytojas

Redakcijai nepaprastai malonu išgirsti tokią nuomonę iš pačių skaitytojų tarpo. Savo pirmame žodyje visus kvietėme “gyvai reaguoti į straipsnių iškeltas mintis” (“L. L.”, 1963, spalį, 292 psl.). Iškeltu klausimu plačiau pasisakysime netolimoje ateityje. — Red.

GROŽIO KONKURSAS

Didžiai Gerbiamieji,

Prieš kelias dienas spaudoje buvo iškelta mintis, kad turime rasti lietuvaite kandidatę “Miss Universe” konkursui. Buvo teigiama, kad tai daug padės Lietuvos laisvės reikalo populiarizacijai.

Buvome įsitikinę, kad šie konkursai yra pigus moters grožio komercializavimas. Mū-

STASYS YLA

ISIJAUSTAS ŽVILGSNIS PRAEITIN

Šiais metais „Draugas” premijavo du veikalus — romaną iš mindauginių laikų „Mindaugo nužudymas” ir poezijos rinkinį „Sidabrinės kamanos”. Kaip J. Kraliausko romanas, taip K. Bradūno poezijos knyga braunasi į tolimos praeities gelmes ir kartu atliepia dabartinį. Skirtingas abiejų žanras, vaizdavimo ir pergyvenimo būdas, bet artima dvasia. Abiejuose randame tas pačias problemas, tebeslypinčias žmogaus ir tautos dvasioj. Iš tų problemų ryškiai iškyla pagonybės ir krikščionybės sluoksniai primityvinės didybės ir civilizacijos lūžių pėdsakai. Abu veikalai liudija prasiveržimą iš kasdienybės bei iprastinumo mūsų literatūroje.

K. Bradūnas šiuo savo posūkiu žinomas jau iš anksčiau, ypač nuo „Morenų ugnies”; naujasis rinkinys yra lyg tęsinys minėtojo. Panašiai J. Kraliausko tęsia, ką buvo pradėjęs su „Titnago ugnimi”.

su nuomonės nepakeičia ir šis bandymas konkursą rišti su patriotizmu.

Tikimės, kad pasiūlymas buvo iškeltas tik dėl juoko. Puiku, pasijuokėm, o dabar jį kuo greičiau užmirškim.

Su pagarba

Arūnas Liulevičius, Juozas Polikaitis, Janina Radvilaitė, Aušrelė Skirmuntaitė, Jonas Šoliūnas, Dalia Stakytė, Arvydas Tamulis, Narimantas Udrys.

Abiejų įkvėpimo elementai atrodo panašūs. J. Kraliausko naudoja istoriją, mitologiją, tautosaką, kalbotyrą. Panašiai pas K. Bradūną gali apčiuopti liaudies dainų, pasakų, padavimų, liaudinio gamtos pergyvenimo, gal būt, net archeologijos ir preistorijos pradmenų.

Šiem dviem veikalams, tur būt, ne atsitiktinai buvo parinktas viršelių iliustratorius Viktoras Petravičius, bene labiausiai iš mūsų dailininkų išsiskirias savo liaudiniu primityvumu bei intuityviškumu.

Tie versminiai elementai, kuriuos minėjome, tiek pas vieną, tiek pas antrą autorių yra giliai paslėpti, perkeisti, tartum organiškai išaugę iš įvairių studijų, pergyvenimų, iš gilaus įsijautimo. Nei pas vieną, nei pas antrą nejauti persverencio romantikų žavesio, liečiant praeitį.

Romantinis žavesys, ypač poezijoje, paprastai išsiskleidžia dideliu žodingumu ir vaizdingumu. Tuo tarpu pas K. Bradūną žodis ir vaizdas labai taupus, vedamas ne žavesio, o įsijautimo ir prasmės žvilgsnio. Romantikas Mairo nis, apdainuodamas Trakų pilį, verčia nykstančios praeities, žadina jos didybę. K. Bradūnas, stabtelėjęs ties Vorutos pilimi, ją medituoja dabarties žvilgsniu ir ieško žmogiško ryšio su ja.

Kitiems autoriam praeitis yra buvus lyg kažkas atbaigta ir užsklęsta ir tik tiek brangi,

kiek žadina, jaudina savo kontrastu dabarties pergyvenimą. K. Bradūnui jinau tebėra gyva, tęsiama, išiliejusi į mus ir tebeviešianti. Ji tebekalba mumyse, mus veiktina sunkiai suvokiamu, bet tikru būdu. Šitoks tautos praeities ir dabarties suvokimas ar pergyvenimas nepalyginti artimesnis tikrovei, nes organiškai išaugęs ir suaugęs su tautos vystymosi prigimtim.

Abu minėti autoriai ateina mūsų literatūron išsilaisvinusiu žvilgsniu; išsilaisvinusiu iš romantinio pagonybės žavesio ir pozityviškai nuspalvinto krikščionybės nemėgimo. Vienas ir antras nebejaucia baimės, kad, braudamiesi į pagoniškosios praeities gelmes, galėtų pažeisti savąjį ar savo tautos krikščioniškąjį jutimą. Skirtumas natūraliai išnyksta, kai autorius ima žmogų ar tautą dvasinio brendimo, dvasinės rungties plotmėj, prašokdamas laiką ar savęs neribodamas laikinumu. Primityvinė kultūra, kaip ir primityvinė religija tokiems autoriam nebėra esminė prieštarybė naujų laikų kultūrai ir religijai. Tai tik atrama naujai pakopai, tik gelminė banga naujų dvasinių bangavimų tęsinyje.

Šiedu premijuotieji veikalai, arba šių dviejų autorių nauja linkmė turės įtakos gilesniam žvilgsniui mūsų istorijon, mūsų lietuviškon buitini, mūsų literatūron.

KORNELIJUS BUČMYS, O.F.M.

BLOOD ON THE BALCONY

Praeities autentiškų kronikų montaže pavaizduojama Benito Mussolini politinis ir privatus gyvenimas. Tai pirmas šios rūšies filmas apie buvusį Italijos diktatorių, surežisuotas italų neorealistinės filmų srovės kūrėjo Roberto Rossellini ir Pasquale Prunas. Neapleista ir eilė asmenų, glaudžiai susijusių su Mussolini, kaip, pav., Galeazzo Ciano, maršalas Badoglio, Claretta Petacci ir kt. Ypač išryškinti paskutiniai dveji metai diktatoriaus gyvenime — nuo jo išvadavimo iš Gran Sasso nelaisvės iki žiauraus pakorimo Milane. Filmą rezervuotinas vien suaugusiems.

THE CHRISTINE KEELER AFFAIR

Prieš kiek laiko Anglijoje įvykęs skandalas, į kurį buvo įsivėlęs net ir britų karo ministeris, spaudoje buvo plačiai minimas. Filmų pramonininkai, tikėdamiesi pasipelnyti iš sensacijų ieškotojų, pagal minėtus kronikos faktus pastatė filmą, kuriame atpasakojamas Kristinos Keeler gyvenimas nuo jos atvykimo į Londoną iki dr. Stephen Ward savizudybės. Jei jau diskutuotina, ar verta tokius įvykius plačiai aprašyti spaudoje, tai tuo labiau abejotina, ar tinka panaudoti filmui, kaip viešai pasilinksminimo priemonei. Ši danų gamybos filmą skubiai ir paviršutiniškai surežisavo Ro-

bert Spatford. Vaidyba neviršija mėgėjiško stiliaus. Dėl žemo moralinio lygio ir pristatymo būdo šis filmas netinkamas jokiai žiūrovų kategorijai.

CIRCUS WORLD

Nors ir be ypatingesnių meninių nuopelnų, ši romantinė melodrama yra gausiai papuošta imponantiškais scenomis. Kiekvienas ras ką nors mėgiamo, pritaikyto savo skoniui. Gausu laukinių gyvulių, arklių, klaunų, akrobatikos numerių ir kt. Be abejo, atskirų cirko numerių jungčiai išlaikyti surastas ir šioks toks siužetas. Cirko patriarchas vyksta su visa trupe į Europą gastrolėms, ypač ieškoti savo buvusios draugės ir cirko dalyvės, o taip pat jo globojamos akrobatės motinos. Laimingai pabaigai užtikrinti, ji surandama Hamburge. Netruksta ir išpūdingų vaizdų, kaip cirko žuvinimas jūroje ar gaisre. Šį Samuel Bronston Cinerama metodu gamintą filmą surežisavo Henry Hathaway. Iš labiau pažįstamų artistų paminėtini John Wayne, Claudia Cardinale, Rita Hayworth, Richard Conte ir kt. Filmą tikrai sudomins dabarties ir praeities vaikus.

MAFIOSO

Alberto Lattuada, minimas tarp svarbesnių italų režisorių, šio filmo tema pasirinko Sicilijos galingosios Mafia veiklą.

Antonio, jaunas sicilietis gana gerai išitvirtina Milano pramonėje ir sukuria šeimą. Kai nutaria vykti atostogų į gimtą Siciliją, fabriko savininkas įduoda nuvežti paketuką gimtojo miestelio bendruomenės vadovui, kurs iš tikro yra vienas iš galingų Mafia atstovų. Antrojo filmo daly Antonio įveliamas į šią paslaptinę veiklą ir priverčiamas vykti į JAV, kur turi pašalinti vieną iš Mafia priešų. Ypatingai pasigėrėtina Alberto Sordi vaidyba pagrindiniame vaidmenyje. Nors jis gabiausiai pasireiškia komiškose rolėse, bet šiame filme išlaiko pusiausvyrą ir dramatinuose momentuose. Ypač antroje dalyje daugelis įvykių ir vaizdų atrodo lyg paimti iš gyvenimo autentiškos kronikos. Dėl temos šurpumo ir beveik desperatiškos padėties vaizdavimo filmas rezervuotinas tik suaugusiems.

THE ORGANIZER

Persikeliant į pereito šimtmečio pabaigą, jaunas italų režisorius Mario Monicelli bando pavaizduoti to meto darbininkų vargingą socialinę padėtį viename Torino fabrike. Keturiolikos valandų darbo diena ir sunkios sąlygos iššaukia darbininkų pasipriešinimą, ypač kai vienas iš pervargusių darbininkų mašinos smarkiai sužalojamas. Darbininkų protestas susiformuoja į aiškesnę kovą, kai atvyksta prof. Sinigallia, pasiryžęs pa-

aukoti savo jėgas ir gabumus kovai už socialinę gerovę. Jis suorganizuoja streiką, kurio pasėkoje vienas iš darbininkų žūva. Streikui besitęsiant ir įsimaišius kavalerijai, žūva kita auka. Darbininkai grįžta į fabriką, nors laikinai pralaimėję, bet su pasiryžimu ir viltimi dėl ateities sąlygų pagerėjimo. Tikrai neįprastoje rolėje Marcelio Mastroianni sukuria įtikinantį ir sudėtingą organizatoriaus charakterį. Iš kitų italų artistų paminėtini bent Renato Salvatori ir Folco Lulli. Nors filmas gana rimtai svarsto darbininkų kovą už savo gerovę, tačiau dėl gausių vulgarumų dialoge, rezervuotinas vien pilnai subrendusiems.

RING OF TREASON

Mėgstantiems įtampa perkrautus nuotykius iš šnipų gyvenimo, šis filmas bus dar tuo įdomesnis, kad pagrįstas realiais įvykiais. Supintai atpasakojama, kaip Scotland Yard agentai atidengė šnipų lizdą anglų povandeninių laivų laboratorijose 1961 m. Buvęs jūreivis ir britų ambasadose Varšuvoje tarnautojas įveliamas į sovietų špionažą, kol nei pats nebegali atsikratyti gėdingo ir rizikingo darbo. Įdomu stebėti tiek šnipų slaptingą organizuotumą, tiek seklių nepalaužiamą ryžtą. Bernard Lee įtikinančiai sukuria naują šnipo charakterį — viskuo nepatenkintas, alkoholikas tarnautojas, kurio silpnybės kiti palankiai išnaudoja. Filmą gali būti laikomas tinkamu suaugusiems ir vyresniam jaunimui.

ROBIN AND THE SEVEN HOODS

Ši nuotaikinga komedija bando pavaizduoti Čikagos gangsterių gyvenimą alkoholio

draudimo laikotarpyje. Robin Hood legendos stiliuje pristatomas Frank Sinafra su savo būriu. Artistų tarpe pastebinti Dean Martin ir Bing Crosby, nenuostabu, kad įpinamos net aštuonios muzikinės scenos. Vaidybos atžvilgiu geriausiai pasirodo Peter Falk, kaip vienas iš gangsterių. Spalvota fotografija ir Nelson Riddle muzika prisideda prie filmo lengvos ir prablaškančios nuotaikos. Tinkamas ne tik suaugusiems, bet ir vyresniam jaunimui.

THE NIGHT OF THE IGUANA

Sunkumai žmonių tarpusavyo bendravimo santykiuose ir vienumos slegianti našta buvo vaizduojama kaip žmogiškosios prigimties liūdniausios nelaimės Tennessee Williams dramoje "The Night of the Iguana". Pagal šį veikalą filmą režisorius John Huston kartu su Anthony Veiller paruošė tekstą to paties vardo filmui, scenos daugiau statinio pobūdžio veikalą gerokai pakeisdami ir pritaikydami ekranui gyvesnę dramatinę tėkmę. Prologe stebime episkopų pastorių smulkioje Virginijos vietovėje, su įtūžimu kritikuojant jo vadovaujamos tikybinės bendruomenės mandagų veidmainiškumą. Vėliau jis, palikęs savo rūbą ir pareigas, tarnauja kaip turistų vadovas po Meksiką keliaujančioms mokytojoms. Toli mesnėje eigoje peržvelgiami buvusio pastoriaus pergyvenimai, kuriuose dalyvauja aštuoniolikmetė keleivė, viešbučio savininkė ir Naujosios Anglijos netekėjusi pana, bekeliaujanti su savo seneliu, kurs esąs pasaulyje seniausias ir kuriantis poetas. Filmą geriausios savybės — puiki Huston režisūra, geniališka Gabriel Figueroa nespilvota foto-

grafija ir įsijausta Deborah Kerr vaidyba senelių globojančios moters rolėje. Kitus pagrindinius vaidmenis atlieka Ava Gardner, Sue Lyon, Grayson Hall ir Richard Burton, parodąs mažiausia nuosirdumo ir pergyvenimo. Nors aiškiai pasmerkiamas žmonių priešiškus ir nedraugiškus, tačiau, viso išsigelbėjimo viltį sudedant vien į romantišią natūralizmą, žiūrovui su religiniais įsitikinimais gaunasi išvada, kad filme įtaigojama iliuzija negali pilnai patenkinti visuotinių žmogaus troškimų. Vien pilnai subrendusiems žiūrovams.

THAT MAN FROM RIO

Šiame prancūzų gamybos filme nuotaikingai pašiepiami įvairiausių žanrų filmai, kaip Tarzano nepalaužiamas atsparumas, Hitchcock supainiotas paslaptینگumas, bet ypač seklių ir vijimosi filmai. Iš Paryžiaus muziejaus pavogiama senoviška Pietų Amerikos statulėlė. Grįžęs savaitės atostogoms, prancūzų lakūnas sužino, kad sąryšyje su vagyste pagrobta ir jo sužadėtinė. Narsus jaunuolis pasileidžia ilgon ir nuotaikingon kelionėn į Rio de Janeiro ir naująją Braziliją. Motorlaiviai, automobiliai, lėktuvai, apnuodytos ietys ar krokodilai nepajėgia sumaišyti jo planų. Nors gausios kliūtys lyg ir perkrautos, bet įtampa išlaikoma iki pat galo. Tikrai puikiai pasirodo Jean-Paul Belmondo nepasiduodančio sužadėtinio vaidmenį. Spalvota fotografija pateikia įdomių Brazilijos didmiesčių vaizdų. Filmą tinkamas ir jaunimui.

THE ISLAND OF THE BLUE DOLPHINS

Šio filmo tekstas paruoštas pagal populiarią ir premijuotą

EKRANO MIRGESY

(atkelta iš 251 puslapio)

Scott O'Dell romaną. Tiek knygoje, tiek filme pavaizduojami įvykiai paimti iš realaus gyvenimo. Tarp 1835 ir 1853 m. San Nicholas saloje, netoli šiaurinės Kalifornijos, gyveno vieniša indėnė mergaitė Karana. Jos tėvą baltiesiems medžiotojams nužudžius, kiti indėnai išvyko į žemyną, o ji ir mažesnis brolis nepastebėti li-

ko saloje. Broliui žuvus nuo laukinių šunų, vieniša mergaitė liko išgelbėta tik po metų eilės. Filme nėra profesionalų artistų ir net pagrindinį vaidmenį išpildanti Celia Kaye ek-rane pasirodo pirmą kartą. Nuostabiai puiki spalvota fotografija. Šis meniškas filmas rekomenduotinas ypač jaunimui, bet ir suaugusieji galės jį sekti be nuobodžiavimo.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Pranas Garšva. NEGEŠTANTI ŠVIESA. Tėvų Marijonų vienuolijos veiklos bruožai Amerikoje: visuomeniniame darbe, pastoracijoje, spaudoje, jaunimo auklėjime, misijose ir kt. Knyga išleista Tėvų Marijonų Amerikoje įsikūrimo 50 metų proga. Su iliustracijomis. 350 psl. Kaina 3.50 dol.

KRISTIJONAS DONELAITIS. Literatūrinio realizmo pradininkas. Pedagoginio Lituanistikos Instituto leidinys, išleistas Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugijos, Lietuvių Evangelikų Liuteronų Tėviškės Parapijos Tarybos, A. Dundulio ir Ziono Evangelikų Liuteronų Lietuvių Parapijos Tarybos lėšomis. Redagavo D. Velička. 1964 Donelaičio m. 56 psl. Kaina 2 dol.

Dr. Joseph B. Končius. VYTAUTAS THE GREAT, GRAND DUKE OF LITHUANIA. 1964. The Franklin Press. Inc. Miami, Florida. 211 psl. informacinė knyga anglų kalba apie Didįjį Lietuvos kunigaikštį Vytautą, jo asmenį, reikšmę, laikus bei politinius darbus. Su iliustracijomis bei gausia bibliografija. Kaina nepažymėta.

AIDAI. Mėnesinis kultūros žurnalas. Birželis. Redaguoja A. Vaičiulaitis. Brandus dr. J. Girmiaus str. "Naujųjų amžių "supasaulėjimo" baimė ir

krikščioniškosios laisvės atsakomybė" (tęsinsy pereinoto nr. str. "Istorinė atsakomybė ir viduramžių grįžimo ilgesys"), atskleidžias krikščionio atsakingą laisvę visose kultūros srityse ir ieškąs pagrindo religijos ir kultūros santarai ateities perspektyvoje.

MARGUTIS. Mėnesinis žurnalas. Birželis. Redaguoja A. Mackus. Turinyje: A. M. "Tikslo ir sąžiningumo dvilypumas", "Interview: V. Jakubėnas mūsų muzikinio gyvenimo praeitin ir dabartin", "Teatrinio klausimo anketa" (III, V. Žukauskas).

LUX CHRISTI. Leidžia ALRK Kunigų Vienybė. Birželis. Naujas redaktorius — kun. dr. P. Celiešius. Šio numerio straipsnių dėmesys vyrauja atsinaujinimas liturgijoje. Platesnis kun. P. Celiešiaus str. "Nauja liturgijos samprata pagal II Vatikano Santarybą".

MŪSŲ VYTIS. Dvimėnesinis skautiškos minties žurnalas. Leidžia Akademinis Skautų Sąjūdis. Redaguoja V. Germanas. Kovas-balandis. Prof. St. Kolupailos atminimui skirtas numeris (rašo J. Kubilius, S. J., J. V. Danys-Daniliauskas, Br. Kviklys). Be to, G. Kijausko, S. J., "Šv. Raštas mokslinių tyrimų šviesoje" ir V. Germano "Jaunimo kelias į lietuvių spaudą".

SKAUTŲ AIDAS. Lietuvių skautų ir skaučių laikraštis. Oficialus Lietuvių Skautų Sąjungos organas. Leidžia LSS Tarybos Pirmija. Vyr. redaktorius — A. Saulaitis. Daug patriotinės ir praktiškos medžiagos skautiškai veiklai.

ATEITIS. Lietuvių katalikiškojo jaunimo žurnalas. Leidžia Moksleivių Ateitininkų Sąjunga. Birželis. Turinyje: R.

Rudžio str. “Mūsų gyvenimą stebint”, jaunimo anketos įdomūs daviniai tautiškumo klausimu ir kt. Ši numerį redagavo R. Repšio kolektyvas.

VYTURĖLIS. Piešiniais ir fotografijomis pajvairintas Marquette Parko Lituanistinės Mokyklos mokinių rašinių rinkinys. Brangios ir sveikintinos jaunųjų pastangos.

GALIMA DAR ĮSIGYTI

“MŪSŲ METAI”, Čikagos Aukštesniosios Lituanistikos Mokyklos ir kitų lituanistinių mokyklų 1963 — 1964 mokslo metų metraštis. Knyga Lietuvių Enciklopedijos formato 240 puslapių. Išleido Č. A. L. M-los Tėvų Komitetas. Kaina 2 dol., siunčiant paštu — 2 dol. ir 25 cent. Knygoje telpa geriausi pačių mokinių parašyti rašiniai; dėl to lengvai skaitomi net ir pradedantiems lietuvių kalbos mokytis.

Dar yra likęs nedidelis skaičius šio metraščio pardavimui. Knyga pilnai tinka pasiskaitymui ne tik jaunimui, bet ir suaugusiems. Pažinkime šių laikų lietuviško jaunimo dvasią ir polėkius! Šią knygą galėtų įsigyti visos lituanistinės mokyklos bet kurioje pasaulio šalyje ir lietuviškos jaunimo organizacijos — skautai, ateitininkai ir kiti sau asmeniškai ir savo knygynėliams. Užsakymus su money orderiu ar čekiu siųsti: V. Diminskas, 6943 So. Rockwell St., Chicago 29, Ill.

AUKOJO

1 dol. J. Sanaitis, N. Goceitas, J. Gramas, P. Jakubaitis, J. Stočkus, E. Jazbutienė, A. V., V. Mažeika, E. Mikalajūnas, S. Paltarokas, J. Jadviršis, I. Dambrauskas, S. Charzauskas, A. Gaška, A. Prunskytė, B. Valavičius, G. Dambras, A. Rimkus, J. Rutka, J. Česna, S. Leipus, F. Černius, S. Galisas, P. Razminas, O. Petraitis, G. Miglinas, S. Peterienė, B. Morkūnas, F. Grešiūtė, K. Stancius, St. Kybartas, A. Paulius, A. Malinauskas, A. Rūkštelė, P. Marcinkus (visi iš Chicago). M. Bajoraitis, Vaitkūnas, M. Lapinskas, V. Maciejauskas, P. Raškevičius, V. Norvilas, B. Ūsas, P. Pagojus, L. Rumšas, P. Zibūnas, I. Ulpa, M. Židžiūnienė, T. Bogušas, D. Jakas, A. Skudzinskas, Poškus, A. Ruigys, O. Šilėnas, T. Zailskienė, E. Ribokienė, P. Jaudegis, J. Balnionis, I. Stankaitis, K. Prišmantas, S. Masilionytė, S. Aukštakalnis, A. Augustinavičienė, P. Stanelis, A. Juška, A. Varneckas, K. Sragauskas, T. Karaliūtė, A. Saulis, M. Miškinienė, P. Grauzinienė, V. Stankus, E. Jurgaitis, S. Bakšys, O. Krasauskas, P. Totilas, M. Kunčienė, kun. A. Goldikovskis, kun. V. Piktorna, J. Puteris, V. Pliopys, V. P. Kuzma, J. Švobienė, L. Lendraitis, T. Užupis, kun. Patašius, B. Kozica, B. Tamulis, S. Rutkauskas, M. Kulikauskaitė, D. Zikienė, D. Balys, B. Kruopis, A. Glovackaitė, P. Gulbinskas, V. Lelis, A. Čerškus, A. Bridžius, J. Škėma, L. Bagdonas, J. Valaitis. Visiems “Laiškų Lietuviams” leidimą auka parėmusiems nuoširdžiai dėkojame.

2345 West 56 th Street, Chicago, Illinois 60636